

POMOSPOOT

Kwartaaluitgave van de Noordelijke Pomologische Vereniging

**Uitneembaar:
Poster Ned.
Appelrassen**
p. 18+19
A3

2022
Zomer

- › Alles over de abrikoos
- › Hoe krijgen we extra grote vruchten?
- › Fruitbomen en fruitteelt in de Achterhoek
- › De appelboom van Isaac Newton gesneuveld
- › en weer veel meer ...

Van de voorzitter

In dit zomernummer wil ik u een paar dingen vertellen. De algemene jaarvergadering (alv) vindt altijd omstreeks Pasen plaats. Nadat de datum van de alv een paar keer moest worden gewijzigd – de reden is u bekend – kon ze vorig jaar oktober weer gehouden worden. Reglementair moest de jaarvergadering dit jaar weer in april georganiseerd worden. Zonder de leden te raadplegen heeft het bestuur echter besloten de jaarvergadering 2022 in oktober te houden. De datum wordt bekend gemaakt in de volgende Pomospost, op de website en via Facebook.

De jaarrekening 2020 van de Fruithof ontbrak tijdens de alv in oktober 2021. Daardoor konden de leden van de NPV het beheer van de collectie niet goed beoordelen en moesten zij de donatie voor het jaar 2020 goedkeuren zonder de financiële feiten te kunnen inzien. De voorzitter van de Fruithof heeft het financieel jaarverslag alsnog toegestuurd, zodat het geplaatst kon worden in deze Pomospost. In opdracht van de NPV is een student van het Van Hall Larenstein bezig met het opzetten van een businessplan voor de verwerking van het ongebruikte fruit van de leden. In dit blad brengt zij u op de hoogte van het project dat de naam “Fruit uit uw boomgaard” heeft gekregen. Ik hoop dat iedereen die wat fruit heeft eraan wil meedoen. Er is nog zoveel meer te vertellen, maar dat doe ik graag op een regiobijeenkomst. Als u een plek hebt om een minimum van tien deelnemers te ontvangen, zal ik de organisatie van zo'n bijeenkomst weer oppakken.

Groeten,

Tammo Katuin, Voorzitter

E-mail: voorzitter@npv-pomospost.nl

Tel. 06-3060 7113

Lord Lambourne.

Colofon

Pomospost is een kwartaaluitgave van de Noordelijke Pomologische Vereniging.

Lidmaatschap NPV

U ontvangt de Pomospost bij het lidmaatschap van de NPV. Dit kan op elk moment ingaan.

Het lidmaatschap kost € 31,- per jaar.

Opzeggen van het lidmaatschap dient voor 1 december per e-mail of brief te worden doorgegeven aan de ledenadministratie.

E-mail: ledenadministratie@npv-pomospost.nl

NPV-bestuur

Voorzitter: Tammo Katuin, Tel.: 06 30607113

E-mail: voorzitter@npv-pomospost.nl

1ste secretaris: Teun Kooistra

Adres secretariaat:

Tearnserdyk 10, 9084 BM Goutum

E-mail: secretaris@npv-pomospost.nl

Ledenadministratie: Richard van Dijk

E-mail: ledenadministratie@npv-pomospost.nl

2e Secretaris, Documentatiecentrum &

Vice-voorzitter: Marianne van Lienden

E-mail: info@npv-pomospost.nl

Penningmeester: Richard van Dijk

E-mail: penningmeester@npv-pomospost.nl

Tel.: 06 22639281

Leden: Mark Turksma

E-mail: promotie@npv-pomospost.nl

Marien Zeilstra, E-mail: marienzeilstra@msn.com

Contributie en betalingen

IBAN: NL89 INGB 0000 254 692

t.n.v. Noordelijke Pomologische Vereniging

Website: www.npv-pomospost.nl

Webmaster: Bert Koppe

E-mail: beheer@npv-pomospost.nl

Facebook: Bart van Lienden

<https://www.facebook.com/NPVpomologie>

Redactie Pomospost

Eindredactie: Marianne van Lienden

Redactie: Jan Veel

Tekstcorrectie: vacant

Vormgeving en opmaak: Bert Koppe

Druk: SchuttersMGZ

Informatie

Stuur uw vraag naar: info@npv-pomospost.nl of mail of bel met de voorzitter, Tammo Katuin, zie colofon.

Uiterste aanleverdata kopij 2022

Herfstnummer: 18 juli

Winternummer: 17 oktober

In dit nummer

De abrikoos

6

Wereldwijd populairste grootfruitrassen

24

Fruitbomen en fruitteelt in de Achterhoek

12

Minisymposium Normec Foodcare

30

Het zaaien van appel- en perenpitten

22

En verder ...

- 4 APPELBOOM VAN ISAAC NEWTON GESNEUVELD
- 5 KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING VOOR OUD-VOORZITTER GERARD W. HIDSKES
- 10 Wat zijn KOLOMFRUITBOMEN?
- 15 NIEUWS VAN DE FRUITHOF, JAARVERSLAG 2020
- 18 POSTER A3 MET NEDERLANDSE APPELRASSEN
- 20 AGENDA
- 33 WELKE APPELRASSEN ZIJN BRUIKBAAR VOOR CIDER?
- 34 CREATIEF CULINAIR: KERSEN EN KERSENVLAAI

Nieuws & wetenswaardigheden

Appelboom van Isaac Newton gesneuveld

Tijdens de storm Eunice in februari jl. is Newtons appelboom in de Botanische Tuin van Cambridge Universiteit omgewaaid. De woordvoerder van de botanische tuin noemde het in de media een "triest verlies". De boom was een kloon van de originele appelboom die wetenschapper Sir Isaac Newton (1642-1727) inspireerde tot zijn zwaartekrachttheorie. In 1752 schreef William Stukeley, archeoloog en een van Newtons eerste biografen, zijn herinneringen op aan de beroemde natuurkundige in zijn "Memoirs of Sir Isaac Newton's life" met daarin het voorval van de vallende appel.

"After dinner, the weather being warm, we went into the garden and drank thea, under the shade of some apple trees...he told me, he was just in the same situation, as when formerly, the notion of gravitation came into his mind. It was occasion'd by the fall of an apple, as he sat in contemplative mood. Why should that apple always descend perpendicularly to the ground, thought he to himself..."

"Na het eten, het was warm weer, gingen we de tuin in en dronken thee in de schaduw van enkele appelbomen... hij vertelde me dat hij zich gewoon in dezelfde situatie bevond, als toen vroeger het begrip zwaartekracht in zijn gedachten opkwam. Het werd veroorzaakt door de val van een appel, terwijl hij in een contemplatieve bui was. Waarom zou die appel altijd loodrecht op de grond moeten afdalen, dacht hij bij zichzelf..."

De originele appelboom werd rond 1600 aangeplant in Woolsthorpe, Lincolnshire (in het Oosten van Engeland). In 1820 sneuvelde hij tijdens een zware storm. Uit het hout van de boom werden bewaardoosjes en andere memorabilia gemaakt. De boom was niet helemaal ontworteld en nieuwe scheuten uit dezelfde wortel zouden al snel een nieuwe boom gevormd hebben. Dat is de boom die er tot vandaag nog staat, en al decennialang bezoekers trekt. De ouderdom van de huidige boom werd met behulp van dendrochronologie gecheckt en die zou inderdaad overeenkomen met de mondelinge overlevering. Er zijn verschillende klonen gemaakt om (op termijn) nageslacht te verzekeren. De omgewaaide boom was een van de klonen. Tuinconservator Dr. Samuel Brockington zei dat deze boom werd geplant in 1954. Hij sierde er de Brookside-ingang van de befaamde botanische tuin, en dat dus 68 jaar lang. De boom was ziek en eigenlijk op sterven na dood, liet Cambridge Universiteit weten. Er was al een ent genomen, zodat de boom op een andere plek in de botanische tuin kan voortleven.

Bronnen

<https://www.msn.com/nl-be/nieuws/other/appelboom-van-newton-in-cambridge-sneuveld-tijdens-storm-eunice/d.d.21februari2022>.
Artikel - Newtons appel, het origineel (dekennisvanu.nl)
headtopics.com

Eerste digitale plattegrond van Nederlandse boomgaard

Op het erf van de oude Achterhoekse boerderij Nelles in Dinxperlo is de biologische tuinderij de Nieuwe Weelde gevestigd die zich richt op groenteteelt en kleinfruit. Er bevindt zich ook een boomgaard met veertig hoogstamfruitbomen en een bijenstal. Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de natuur door nestkastjes op te hangen, onder andere voor uilen, geen gif te gebruiken en zoveel mogelijk te hergebruiken.

Het Kenniscentrum Nelles dat in de boerderij gevestigd is, wilde graag dat de boomgaard ook digitaal ingezien kon worden. Na veel onderzoek en inspiratie op het internet heeft webdesigner Joris Steverink besloten om een digitale boomgaard uit te werken. De rasnamen zijn vastgelegd en inzichtelijk gemaakt in de digitale boomgaard. De verschillende rassen in de boomgaard fungeren als waardevolle referentiemateriaal waarmee onbekende rassen kunnen worden vergeleken. Kenniscentrum Nelles werkt samen met Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) aan het behoud van de unieke verzameling fruitrassen van Hennie Rossel en het netwerk van de collectieboomgaarden met vaak reeds verloren gewaande en al zeer oude fruitrassen.

Zo kunt u de digitale plattegrond van de boomgaard oproepen: onder de kop 'kennis en projecten' en daarna het bericht over de digitale boomgaard. Door te klikken op een boompje op de plattegrond kunt u rasinformatie vinden.

Zie de link: https://www.nelles.nl/?da_image=fruitbomen-kaart.

Kenniscentrum Nelles

Oude Dinxperloseweg 74a, 7064 KW Silvolde

Tel. 06 - 51986693

De eeuwenoude boerderij Foto van de website.

Digitale plattegrond.

Nieuws & wetenswaardigheden

De slangenmuur op Schaep en Burgh hersteld

Vereniging Natuurmonumenten heeft de 18e-eeuwse slangenmuur op Schaep en Burgh in 's Graveland – met 3,5 meter de hoogste nog bestaande fruitmuur in Nederland – hersteld, nadat hij in 2020 was omgewaaid tijdens een zware storm. De muur dankt zijn naam aan de vorm: hij kronkelt als een slang en is gericht op het zuiden, zodat hij snel opwarmt. In de bochten ontstaan luwten met een microklimaat waardoor er exotische vruchten als abrikozen en vijgen kunnen groeien. Vroeger serveerden de bewoners van het landhuis de vruchten aan hun gasten; op deze manier toonden ze hun rijkdom. Het onderhoud van een fruitmuur was een tijdrovend karwei waar flink wat personeel voor nodig was. Tegenwoordig zorgt tuinbaas Johan van Galen Last samen met een aantal vrijwilligers voor de nieuwe fruitbomen die hij met zorg heeft uitgekozen. Het gaat om oude rassen die goed aansluiten bij de historie van de buitenplaats. Van Galen Last heeft acht verschillende soorten geselecteerd, waaronder vier perenbomen en drie pruimenbomen. “Waar eerst een pruim stond, komt nu een peer en andersom. Dat is beter vanwege de bodem. Appels doen het niet zo goed langs fruitmuren, want het is daar te warm,” zegt Johan. De helft van de fruitbomen krijgt in de toekomst een schuine waaivorm en de andere helft een vrije waaier. Johan vertelt: “Dat houdt in dat de boom zelf bepaalt hoe hij eruit komt te zien. De bomen van de schuine waaier worden schuin geplaatst, want dan groeien ze beter. Deze bomen krijgen de vorm van een zogeheten palmet, met aan weerszijden takken.” Hopelijk zijn deze leibomen over een jaar of tien weer als vanouds. De afrastering langs de muur is geplaatst om te voorkomen dat reeën aan de nieuwe boompjes gaan knabbelen.

Bron: <https://www.gooischetamtam.nl/de-slangenmuur-op-schaep-en-burgh-hersteld/>

De herstelde slangenmuur met het raster tegen wildschade.

Koninklijke onderscheiding voor oud-voorzitter Gerard W. Hidskes

Lintjesregen in Assen

Vanwege bijzondere verdiensten jegens de samenleving is Gerard Hidskes op 26 april jl. benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau.

Zoon Harry vertelt: “Onze vader hoopt in juni 90 jaar te worden en kijkt als geboren en getogen Assenaar terug op een rijk maatschappelijk leven. Tot begin dit jaar deed hij nog vrijwilligerswerk als begeleider van een groep mensen met een verstandelijke beperking. Voor deze groep mensen maakte hij met zijn inzet als begeleider deelname aan de Drentse rijwielvierdaagse mogelijk.”

Niet alleen zijn maatschappelijke betrokkenheid, maar ook zijn liefde voor sport blijkt uit het feit dat hij medeoprichter van korfbalclub VDW (inmiddels gefuseerd met ASKO tot AVO) is geweest en ook jarenlang voorzitter. Ook was hij medeoprichter en lange tijd voorzitter van de ijsbaan Kloosterveen, de toenmalige ijsbaan achter de boerderij van de familie Hidskes aan de Hoofdvaartsweg 13 te Kloosterveen, voordat de ijsbaan verhuisde naar een andere plek. Hidskes richtte mede de schaatsvereniging de Scheuvelloper in Assen op, was er jarenlang voorzitter en actief als scheidsrechter bij wedstrijden.

De burgemeester van Assen feliciteert Gerard Hidskes met zijn onderscheiding.

Gerard Hidskes was voorzitter van de Noordelijke Pomologische Vereniging van 1989 (jaar van oprichting) en later, tot 2008, voorzitter van de Stichting Fruithof Frederiksoord, de grote collectieboomgaard van de NPV op 5,5 hectare in Frederiksoord die een feit werd in 1995. De leden van de NPV verzamelden (enthout van) fruitbomen van verschillende historische rassen en kweekten hoogstambomen op. Toen deze bomen rond 1992 te groot voor de eigen tuin waren geworden, werd een definitieve plek gezocht voor datgene wat je inmiddels een collectie kon noemen. De Maatschappij van Weldadigheid stelde een stuk (pacht)grond naast de Middelbare Tuinbouwschool in Frederiksoord ter beschikking. Grondonderzoek wees uit dat de grondsoort niet ideaal was voor fruitbomen. Ondanks een leemlaag op ongeveer 1 meter diepte, accepteerden de NPV-leden de plek. De gedachte erachter was dat je er kon laten zien dat je ook fruit kunt kweken op minder goede grond. Tijdens Hidskes voorzitterschap werden rondleidingen gehouden, vrijwilligers geworven, ent- en snoeicursussen gegeven en niet te vergeten Souvenirs van Eeuwen georganiseerd, de tweejaarlijkse fruittentoonstelling van de NPV. Wij willen Gerard Hidskes van harte feliciteren met zijn koninklijke onderscheiding vanwege zijn verdiensten voor de NPV en de Fruithof.

Tekst en foto Marianne van Lienden

De abrikoos

De abrikoos (*Prunus armeniaca*) is wereldwijd een populaire vrucht. Het is een sierlijke fruitboom die in het voorjaar opvalt met grote, witte bloemen. Vanwege de vroege bloei vraagt hij een zeer beschutte plek, bij voorkeur op een binnenplaats of in een kas. Door de lage en onvoorspelbare opbrengst zijn abrikozen in Nederland nooit commercieel geteeld.

Afbeelding bij Knoop plaat IV.

Herkomst

De abrikoos stamt uit Noordoost China en niet uit Armenië wat uit de soortaanwijzing zou zijn af te leiden. Ze kwam pas drieduizend jaar later in Armenië aan en is rond 70 v. Chr. door de Romeinen via

Griekenland over Europa verspreid. Een traditioneel teeltgebied is het Hongaarse laagland. Door de Turken zijn er indertijd grote abrikozenboomgaarden aangeplant, die na hun vertrek zijn verwaarloosd. Pas sinds het begin van de 19e eeuw werden hier opnieuw abrikozen aangeplant, onder andere om het stuiven van het zand tegen te gaan. Abrikozen zijn er zeer geschikt voor omdat ze hitte en droogte goed verdragen.

In Europa worden abrikozen veel in Italië en Spanje geteeld, maar ook meer noordelijk zoals in het Oostenrijkse Wachau langs de Donau en in het Zwitserse kanton Wallis waar de teelt in de lift zit. Turkije produceert 85 procent van de wereldproductie aan gedroogde abrikozen en abrikozenpitten. In abrikozenpitten zitten gevaarlijke plantengifstoffen (cyanogene glycosiden). In ons lichaam kunnen deze plantengifstoffen worden omgezet in cyanide (blauwzuur). Een hoge dosis cyanide kan de ademhaling belemmeren en een hartstilstand veroorzaken. Het Voedingscentrum vindt het eten van abrikozenpitten gevaarlijk.

Boom en standplaats

De abrikoos vormt een hoge boom met een mooie, ronde kruin. Op eigen wortel kan de boom wel tien meter hoog worden. Buitenteelt is daardoor de enige mogelijkheid. Als een dergelijke groei kracht ongewenst is, bijvoorbeeld in een zonnige stadstuin met lage grondwaterstand of in een grote kas, kan de abrikoos geteeld worden als halfstam of struik.

Abrikozen groeien tamelijk goed in onze streken, maar zijn moeilijk vruchtbaar. J.H. Knoop noemt in zijn "Pomologia" over vruchten en gewassen (1760) vijf rassen en vermeldt dat hij "in 17 tot 18 jaar maar 2 à 3 maal rijpe abrikozen in de tuin van Hare Hoogheid, de Vorstin Weduwe van Oranjen, Mariënborg, gehad heeft, die zeer geurig waren, en die waren van de Kleine of Prinsesse-Abrikoos."

De meeste rassen zijn zelfertiel (zelfbestuivend). Meestal geven abrikozenbomen in de volle grond maar 1 keer per 3 jaar vruchten. Abrikozen in de (onverwarmde) kas dragen elk jaar volop. Zo sterk zelfs dat vruchtdunning toegepast moet worden. Het beïnvloedt de bestuiving positief als in de laatste week van februari een bijenvolkje in de kas wordt geplaatst.

De abrikoos kan niet tegen een te natte en slecht ontwaterde bodem, al verdraagt hij in de winter een tijdelijk stijgende grondwaterstand. De grondsoort moet zeer kalkrijk zijn en een pH van 8 is heel mooi, wat bijna altijd zal betekenen dat er jaarlijks gekalkt moet worden. Op droge zandgrond noch op zware, natte kleigrond heeft de boom naar zijn zin. Wel moet de grond warm zijn, dat wil zeggen humusrijk, en de standplaats beschut, bijvoorbeeld een muur of schutting op het zuiden. De abrikoos wordt traditioneel als waaier opgekweekt tegen een muur.

De beste leivorm voor de abrikoos is de waaier.

Vrucht

De abrikoos bloeit vroeg in het voorjaar, vanaf maart, met grote, witte bloemen met een doorsnede van 2,5 centimeter, die ietwat roze aangelopen zijn. Vanwege de vroege bloei – nog vroeger dan de perzik – bestaat de kans op bevriezing van de bloemknop, bloem of het vruchtbeginsel. Tijdens de bloei is het vaak koud of slecht weer. Bestuivende insecten zijn dan minder actief en de bestuiving kan daardoor te wensen overlaten.

De ronde vruchten zijn in het begin onopvallend tussen het opvallend lichtgroene, ronde blad. In de zomer kleuren ze naar oranje. In de kas rijpen vruchten in juli, bij buitenteelt zijn ze plukrijp in augustus. Bij vroeg- of laatrijpende rassen kan dit iets vroeger of later zijn. De vruchten hebben een fluweelzachte huid en een gladde steen, die meestal los in het vruchtvlees ligt. Het vruchtvlees is oranje en heeft een zeer zoete smaak.

Enten en vermeerderen

Abrikozen komen sporadisch soortecht terug uit zaaien. Zaailingen kunnen echter goede onderstammen vormen. De beste manier van vermeerderen is enten op pruimenonderstam. Bijvoorbeeld St. Julien-A voldoet goed als onderstam. Deze geeft een langzame groei en is vooral geschikt voor leivormen en betere gronden. Ook op deze onderstam worden de bomen echter nog vrij groot. Een nieuwere, zwak groeiende onderstam is Pumiselect® – een virusvrije selectie uit de soort *Prunus pumila* – die na proeven in de jaren tachtig en negentig in Duitsland goede resultaten liet zien. De onderstam is bij het planten gemakkelijk te herkennen aan de roodgekleurde wortels. De boom kan na ongeveer vier jaar vrucht dragen.

Een onderstam die tegenwoordig veel wordt gebruikt is Wavit® (Prudom). Dit is een geselecteerde pruimenonderstam uit Wangenheimer Frühzwetsche, die wordt vermeerderd door weefselkweek. De kweekvorm is een spil die met twee keer per jaar zomersnoei toe te passen goed in bedwang kan worden gehouden.

Snoei en verzorging

Omdat de abrikoos aan tweejarig hout draagt, is de belangrijkste snoei de zomersnoei. Het hout kan dan nog goed uitgerijpt de winter ingaan. Als wintersnoei nodig is, bijvoorbeeld bij een verwaarloosde boom,

kan in maart, tegen het eind van de winter, gesnoeid worden. In Nederland wordt de abrikoos meestal als een als waaier geteelde leiboom aangetroffen. Tegen het eind van het voorjaar ontstaan overal rechte loten, jonge scheuten, vaak loodrecht op de muur. Dit hout kan volgend jaar vrucht gaan dragen, maar het is niet verstandig het te laten doorgroeien: het zou de oogst benadelen en de boom zou veel te vol met hout zitten, waardoor alles verstikt. Om te beginnen worden de jonge scheuten getopt, als ze enkele centimeters lang zijn. We laten er een paar zitten op 15 centimeter afstand van elkaar. Zij kunnen uitgroeien om volgend jaar vruchten te krijgen. Ze worden geselecteerd van onderop de tak die dit jaar heeft gebloeid en vrucht heeft gezet. Deze tak zal na de oogst worden weggesneden en de ‘vervanger’ (de tak die we hebben laten zitten) wordt aangebonden. Dit moet in juni gebeuren. In de loop van de zomer lopen we de boom nog eens na. De jonge twijgen mogen niet langer worden dan ongeveer 40 centimeter. Doen ze dat toch, dan moeten ze getopt worden, boven het vijfde blad. Alle scheuten die later weer uitgegroeid zijn vanuit al eerder getopte scheuten, worden weer getopt boven het eerste blad. Na de oogst, in september, snijden we de takken uit die dit jaar vrucht droegen.

Een vrije vorm, zoals de struik, wordt zelden gesnoeid. We halen alleen dood en kruisend hout weg en lichten uit, als de struik te dicht is geworden.

Bemesting

Een abrikoos krijgt iedere winter een mulchlaag van goed verteerde stalmest of compost van varkens- of kippenmest. De grond wordt van tevoren gespuit. In het voorjaar hoeft deze mest of compost niet ondergewerkt te worden. Strooien van thomasmeel en houtas is een goede, jaarlijkse gewoonte.

Vruchtdunning en oogst

De vruchten worden gedund als ze zo groot zijn als een erwt. Als ze later beginnen te zwellen, na de zogenaamde steengroei, wordt nog eens gedund, zodanig dat tussen de vruchten een afstand van ongeveer 15 centimeter is ontstaan.

Abrikozen voor eigen gebruik worden het liefst geplukt als ze gerijpt zijn aan de boom: dan smaken ze zoet. Oogst nooit op kleur, test vooraf altijd het suikergehalte, want abrikozen rijpen niet na. In een natte zomer kunnen de vruchten voor rijpheid scheuren. De abrikoos bevat weinig calorieën en is licht verteerbaar. De vrucht bevat veel vitamine A, B2 en B3, C, E, calcium, kalium en veel sporenelementen, zoals koper, dat goed is tegen bloedarmoede. De vruchten hebben een gunstig effect op de bloeddruk. De gedroogde bloesem is een goed tonicum. Thee van het blad helpt bij hoest en verkoudheid.

Ziekten en plagen

Nachtvorst in de lente (LNV) vormt een probleem voor bomen in de volle grond. Men kan eventueel vuurpotten gebruiken, maar in geen geval water.

Het grootste probleem bij abrikozen in de kas is een spintaantasting. De spintmijt is een geelbruine mijt met een lengte van 0,5 mm. Ze is te herkennen aan de donkere vlekken op de flanken en het spinsel op de onderkant van het blad. Een spintaantasting ontstaat vooral bij hoge temperaturen en wanneer de lucht lange tijd droog is. Door vanaf mei zakjes met roofmijten op te hangen in de boom is het probleem beheersbaar.

Oorwurmen eten graag van de vruchten. Breng daartoe lijmbanden aan in het najaar en verwijder deze in het vroege voorjaar.

Bacteriekanker kan het plotseling afsterven van de boom veroorzaken.

Gebruik

Abrikozen kunnen vers of gedroogd gegeten worden en ook in verwerkte vorm, bijvoorbeeld als jam. Bij drogen worden de vruchten eerst geblancheerd, gehalveerd en ontdaan van de steen. Vroeger droogde men abrikozen simpelweg door ze een week op kranten, afgedekt met vliegengaas, in de zon te leggen. Tegenwoordig kun je ze in een oven drogen of met een elektrisch droogapparaat. Nieuw is een droogmachine (dehydrator), een verbeterde versie van de elektrische droger. Hierin gebeurt het drogen door middel van infraroodstraling. De voedseldroger heeft een temperatuurbereik tussen 30 en 70°C. Het apparaat stelt zelf de benodigde temperatuur in. Het proces kan 22 uur duren bij 135 graden Fahrenheit, dit is ongeveer 57°C. In een gesloten trommel zijn de gedroogde abrikozen ruim een jaar houdbaar. Ze kunnen eventueel voor latere verwerking een nacht geweekt worden, bijvoorbeeld als 'tutti frutti'. Abrikozen worden soms ingelegd in brandewijn, een traditioneel Nederlands 'drankje' dat boerenmeisjes wordt genoemd. Ze kunnen geserveerd worden op pannenkoeken.

Jam van de Hongaarse Abrikoos blijft 2 à 3 jaar lekker.

Oude en moderne abrikozenrassen

Oude rassen

Omdat de abrikoos bij ons nooit een commercieel gewas is geweest, is er weinig tot niets gedaan aan vernieuwing van het rassenassortiment. Daarom is er bij boomkwekers slechts mondjesmaat een oud ras verkrijgbaar en vinden we vrijwel nooit een modern ras. Tot de oude rassen behoren de volgende vijf afgebeelde en beschreven rassen: Abrikoos de Nancy, Bredase Abrikoos, Hongaarse Abrikoos, Moorpark en Trosoranje (Enkele en Dubbele Oranje).

Als andere oude abrikozenrassen die in Nederland zijn geteeld, kunnen we noemen: Early Newington, Hollandse Abrikoos, Musch Musch, Pine Apple en Viard.

Abrikoos de Nancy (en een tiental synoniemen)

Middelgrote, schief ovale vrucht met brede naad. Helder groengeel tot oranjegeel met karmijnrood. Dunne wollige schil. Oranje, week en matig sappig vruchtvlees. Aromatisch zoet met fijn zuur. Wordt zuur bij het koken. Middelgrote sterk groeiende, brede en dicht vertakte boom. Gezond. Vraagt veel zon. Teelt alleen als leivorm. Oogst: begin september. Afbeelding uit De Nederlandsche Boomgaard, hoofdstuk V-VI Abrikozen en perziken, plaat 1, nummer 1.

Abrikoos de Nancy.

Bredase Abrikoos

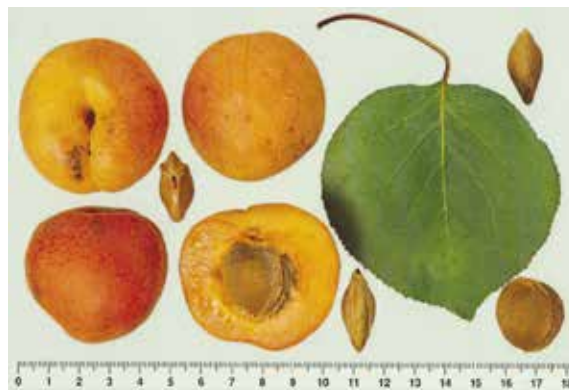
Sterk en gezond, zeer oud Nederlands ras. De boom is goed vruchtbaar en goed winterhard. Zelfertiel. Doet het ook goed als laaggehouden struik. Tamelijk kleine, geel-oranje vruchten, met een bruinrode blos. Nogal droog, vast, aromatisch vruchtvlees met een goede smaak. Meer geschikt voor verwerking dan voor verse consumptie. De rijptijd is half augustus.

Bredase abrikoos. Bron: Deutschlands Obstsorten.

Hongaarse Abrikoos

Een zeer oud ras. Middelgrote, ronde vrucht met duidelijke naad. Bleek donkerrood met donkere vlammen, soms bruine punten. Wollige, stevige schil. Matig vast vruchtvlees, goudgeel tot rood oranje dat donker gaderd is, sappig, zoetzuur en aromatisch. Steen laat los. Rijpt ongelijkmatig. Geschikt voor verse consumptie en ook als keukenvrucht, ze wordt na het koken zeer aromatisch. Gezonde, vrij kleine wat hangende boom. Vraagt een warme standplaats. Oogst: augustus.

Hongaarse abrikoos. Bron Arche Noah.

Moorpark

Een zeer oud Engels ras met middelgrote, hoog ronde, wat scheve vruchten. Bleekgeel met aan de zonzijde bruine blos en puntjes. Vast, sappig, donker vruchtvlees met een goede smaak. Vooral geschikt voor verse consumptie. Goede vruchtbaarheid. Zwakke groeikracht. Niet altijd geheel winterhard. Oogst: half augustus. Afbeelding uit De Nederlandsche Boomgaard, hoofdstuk V-VI Abrikozen en perziken, plaat 1, nummer 2.

Moorpark.

Trosoranje (Enkele en Dubbele Oranje)

Zeer oude Nederlandse rassen. Middelgrote, hoogronde, wat scheve vrucht. Helder oranje met donkerbruine tot paarse blos en veel donkere vlekjes en stipjes. Kleine losse steen. Donkeroranje vruchtvlees, aangenaam zoet en aromatisch. Oogst: augustus. Een maand bewaarbaar. Fraaie, sterk groeiende en productieve boom. De Enkele Oranje is geschikt als hoogstam, de Dubbele Oranje is meer geschikt als leiboom.

Trosoranje.

Moderne rassen

Via buitenlandse boomkwekers zijn ook wel bomen verkrijgbaar van moderne rassen die ook in ons klimaat voldoen en waarvan sommige een voortreffelijke smaak hebben. Voorbeelden hiervan zijn: Bergeron, Clara, Hargrand, Hilde, Kuresia, Marena, Moni en Tardif de Tain, een mutant van Bergeron. In de kas is Tsunami het vroegste rijp, vanaf eind mei. Daarna volgen Pinkcot, Orangered, Bergeval,

Tsunami. Foto Yvette van Santvoort.

Goldrich, Kioto en Harogem. Bij Harogem zitten we inmiddels rond half juli. Daarna Ladycot, bij kenners favoriet. Nog later rijpen Tardicot, Farbaly en als laatste rijpt Congat. Inmiddels is het dan half augustus.

Voor dit artikel heeft de redactie het artikel 'De abrikoos' bewerkt en vermeerderd dat te vinden is in "Perzik en abrikoos", geschreven door Jan Veel. Dit was een speciale uitgave van de NPV in 2007.

Literatuur

Cuijlenborg, H. van, "15 bijzondere fruitsoorten", Hollandia 1980, p. 64-70.
Gerritsen, C.J., "De teelt van abrikozen", Mededeling 136, IVT Wageningen 1958.
Löshnig, J. "Die Marille und ihre Kultur", Österreichischer Agrarverlag, Wien, 1954, 363 p.
Schreiber, R., "Marillen für den Hausgarten", AV Buch, 79 p.
www.voedingscentrum.nl/nl/service/vraag-en-antwoord/
www.fruitlent.nl/onderstam-pumiselect/

Met dank aan Ger van Santvoort en Vincent Turkelboom voor hun bijdragen aan dit artikel.

Nieuwe boomgaard in Appelscha

De oude naam Bongerd Appelscha is teruggekeerd, omdat ruim tachtig jaar geleden op dezelfde plek al een boomgaard aanwezig was. Slechts enkele oude fruitbomen die nog steeds vrucht dragen, hebben al die jaren standgehouden. Eind 2021 hebben kinderen van basisschool De Riemsloot er 78 laagstam appelbomen bij geplant. Voor de nieuwe aanplant is het ontwerp gebruikt van een kaart uit 1944. Staatsbosbeheer heeft er subsidie voor verleend.

De komende tijd blijft Staatsbosbeheer investeren in het gebied dat tot november 2021 bekend stond als een plek voor dagrecreatie. Er waren een picknickplaats, een toilethok en een parkeerplaats. Het vervallen toilethok is gesloopt en de achterste parkeerplaats is verwijderd. Momenteel wordt het fietspad dat

erdoorheen liep, verlegd. In de planning liggen een ruiterroute en een wandelpad door de boomgaard. Appelscha betekent appelbos in het Oudnederlands, wat mooi samenhangt met de boomgaard midden in het Drents-Friese Wold. Er is ruimte op de Bongerd om nog meer fruitbomen aan te planten. De komende uitbreiding zal verspreid worden over vier jaar.

Bron: <https://nieuweooststellingwerver.nl/regio/Bongerd-Appelscha-doet-naam-eer-aan.27375754.html>, 5-1-2022.

Volg de NPV op Facebook voor actueel nieuws en wetenswaardigheden.

Kijk op de boom

Wat zijn kolomfruitbomen?

Fruitbomen voor de kleine tuin, het balkon of als schutting

Kolomfruitbomen – ook bekend als zuilfruit, minitree of ballerina – nemen door hun compacte en smalle, zuilvormige groei zeer weinig plaats in. Daardoor zijn ze ideaal voor een kleine tuin, omdat daar weinig ruimte is voor veel verschillende fruitsoorten en -rassen. Ze zijn ook geschikt voor de bloementuin, het balkon en als schutting.

Deze bomen groeien langzaam en blijven buitengewoon smal, want ze worden maar 30 tot 60 cm breed. Ze maken bijna geen zijtakken aan; de vruchten groeien direct aan de stam of op korte zijtakken. Deze bomen hebben meestal ook een geringe hoogtegroe. Afhankelijk van het type onderstam worden ze 3 tot 6 meter hoog, tenzij je ingrijpt in de hoogtegroe. Ze hebben een lagere opbrengst dan de laagstamfruitboom (struikvorm), maar je kunt er eerder fruit van snoepen. In de volle grond of in pot: een kolomboom vraagt weinig onderhoud wanneer je voor het juiste ras kiest. Met een goede bestuiving en een zonnige standplaats mag je toch een mooie opbrengst verwachten. Verwar dit groeitype niet met fruitbomen die in een rechtopstaand snoer worden opgekweekt voor fruitthagen, dat zijn de zogenaamde spilbomen. Die vertakken meer en vragen daarom meer onderhoud. Je kunt kolombomen ook gebruiken om een fruit haag aan te leggen, maar ze vormen in de zomer geen volledige dekking en ze zijn een stuk duurder. Volgens sommigen is de sierwaarde belangrijker dan de vrucht- en eetkwaliteit.

Goede resistente rassen

De rassen die je in kolomvorm vindt, zijn allemaal geselecteerde moderne rassen. Er bestaan dus geen oude fruitrassen in kolomvorm. Maar nieuw wil niet zeggen minder resistent, integendeel. De nieuwste rassen zijn geselecteerd op ziekteresistentie en bieden goede weerstand tegen de meest voorkomende ziektes, zoals schurft en meeldauw. Hieronder worden nieuwe resistente kolomrassen opgesomd.

Fruitsoorten met kolomfruitbomen

Appel

Er zijn flink wat zuilvormig groeiende appelrassen, onder andere Bolero, Campanilo, Charlotte, Flamenco (moesappel), Green Smaragd, Moonlight (geelgroene handappel), Polka, Starline, Sunlight (donkerrode herfstappel), Van Cats, Waltz.

Redlane (Minitree) is een appelcultivar met een zuilvormige, zwakke groei. Bij het uitlopen is er eerst rood blad, later wordt het blad rood/groen. Dit ras is zeer geschikt voor de zwak groeiende fruit haag en als aantrekkelijke solitair. De vrucht is enkele maanden bewaarbaar. Andere voor fruitthagen geschikte rassen zijn Minitree Goldlane die witte bloesem heeft en lichtzure, groengele handappels geeft. Moonlight is resistent tegen schurft en Sunlight met lichtroze bloesem kunnen beide gemakkelijk op een hoogte van 2 meter gesnoeid worden.

Maypole, een zuilvormige sierappelboom, heeft donkerpaars blad en de purperrode appeltjes hebben rood vruchtvlees en smaken goed.

10 POMOSPOST

Peer

De zoete handpeer Condo is zeer geschikt als zuilboom door zijn opgaande groei. Gerrit Lubberts, die tussen 1948 en 1977 hoofd fruitteelt en praktijkleraar aan de G.A. van Swieten Tuinbouwschool in Frederiksoord was, ontdekte deze zaailing met een goede smaak en vorm tussen zo'n honderd zaailingen van pitten in 1963 en gaf hem de naam Condo. De peer is een kruising van Conference en Doyenné du Comice.

Decora, Saphira en Pirini® Myway® is ontstaan in het East Malling Instituut. Pirini® stamt oorspronkelijk af van het zeer oude Franse perenras Nain vert dat daar bekend staat als de Monsterlijke Houtpeer (Poire à bois monstrueux). Vermoedelijk is Williams Bon Chrétien een goede bestuiver.

Pruim

Anita, Imperial

Zoete kers (Prunus avium)

Stella, dwergkers of zuilkers, is zelfbestuivend.

Stella Compact (of Compact Stella) is een rijkdragende mini-boom. Sylvia. Voor dit ras wordt vaak de onderstam Colt gebruikt.

Zure kers

Boas

Jachim is ontstaan in het Julius Kühn Instituut in Dresden-Pillnitz (Sachsen, Duitsland) en wordt 2 tot 3 meter hoog. De oogst valt in de 5de tot 6de kersenweek (half juli tot begin augustus).

Abrikoos (Prunus armeniaca)

Goldrich. Door de vroege bloei (maart) heeft de boom een beschutte plek nodig.

Perzik

Aida, Little Pinocchio, Rubino, Gracia

Jan Veel

Bronnen

<https://www.velt.be/kolomfruit/20/08/2021>

www.fruittrends.nl

www.fruitbomen.net

www.baumschule-horstmann.de

Minitree Redlane.

Fotoreportage cursus zelf cider maken

Op de laatste dag worden de flessen gespoeld.

Het vullen van de flessen.

De fles wordt afgesloten met een kroonkurk.

Elke fles wordt afgedroogd.

Geschiedenis

Fruitbomen en fruitteelt in de Achterhoek

In de Achterhoek is op het zand een parklandschap met een vrij gesloten karakter ontstaan. Dit zogenoemde coulisselandschap lijkt boomrijker dan het in werkelijkheid is. Bossen spelen er een ondergeschikte rol; het licht golvend landschap wordt vooral bepaald door houtwallen, lanen, erf- en wegbeplantingen die de bebouwde kom, landgoederen en bossen met elkaar verbinden. Het was en is nog een agrarische streek met weinig grotere woonkernen. Tussen het hout liggen verspreid boerderijen, akkers en weiland tussen hoog geboomte. In de vorige eeuw heeft veel schaalvergroting plaatsgevonden, wat ten koste is gegaan van de houtwallen en de bomen die door de boeren als natuurlijke afscheiding waren aangeplant. Het landschap is daardoor tussen de oprukkende nieuwbouw van de dorpen opener geworden dan vroeger.

Fruitbomen op boerenerven op de zandgronden

Tot in de tweede helft van de 20ste eeuw hield men zich weinig met fruitteelt bezig. Wel stonden vroeger bij elke boerderij fruitbomen, vaak in een boomgaard, maar bij de arme keuterboerderijtjes waar elk stukje grond benut moest worden, stonden deze op het erf waar maar een plekje over geschoten was.

Op de lage zandgronden van de Achterhoek waren de boerenerven veelal eenvoudig en kleinschalig van karakter. De arme zandgrond leverde te weinig op en om het hoofd boven water te kunnen houden, ontstond naast het houden van varkens, geiten, kippen en een enkele koe een veelheid aan kleinere functies op het bedrijf. Het leek alsof de bijgebouwen lukraak over het erf waren uitgestrooid. Dit leverde een veelheid aan looprichtingen op, waarlangs kleine bomen en struiken groeiden. De losse beplanting ging op die manier langzaam in die van de boomrijke omgeving over. Door de beperkte ruimte op het erf had de groene invulling meerdere doelen, zoals bescherming tegen wind en zon, beschutting tegen ongewenst bezoek en wild of een economische functie in de vorm van voedselproductie of geriefhout. De windsingels die het erf tegen harde wind beschermden, bestonden uit een diverse mix van inheemse beplanting, zoals eik, hazelaar, vlier en lijsterbes, waarbij het veelal de eiken waren die tot bomen mochten uitgroeien.

Uit deze singels werd geriefhout gehaald voor eigen gebruik: esenhout voor stelen van gereedschap, berkenhout voor bezems en wilgenhout voor in de kachel. Wanneer de eiken dik genoeg waren geworden, werden zij gebruikt als balkhout voor staanders en spanten. Op het boerenerv was maar weinig plaats voor grote bomen, waardoor hagen en enkele fruitbomen de groene, ordenende elementen vormden.

In het oude cultuurlandschap hadden boerderijen een ruim erf. Aan de achterzijde was de bedrijfsruimte gesitueerd met een verharde toegang tot de deel, omdat daar veel vervoersbewegingen plaatsvonden. Daar stonden ook de schijnbaar willekeurig geplaatste bijgebouwen. Het gehele erf stond in het teken van bedrijfsvoering en zo veel mogelijk zelfvoorziening.

Voor het woongedeelte van de boerderij was een keurig onderhouden bloementuintje met buxusranden langs de perken aangelegd. Hierin bloeiden sterke vaste planten, zoals stokrozen, duizendschonen en andere ouderwetse bloemen. Een meidoornhaag scheidde de bloementuin van de moestuin en de boomgaard. Aan de voorzijde was vaak nog een grasveldje te vinden dat als bleekveld voor het schone wasgoed dienst kon doen. Daar hadden soms een of meer geknotte lindebomen of leilinden een plek.

In de moestuin werden groente en bessen geteeld. Een haag, veelal van beuk of meidoorn, bood bescherming en beschutting. Vaak stonden in een hoekje van het erf ook nog wat losse struiken met kleinfruit. Frambozen en allerlei andere soorten bessen werden verwerkt tot jam. Volgens een beschrijving uit 1933 had de gemoderniseerde boerderij nog een moestuin en een boomgaard waar 's zomers de varkens konden rondscharrelen.

Oude fruitrassen

In de Achterhoekse boomgaard was een aantal oude fruitrassen goed vertegenwoordigd. Dat fruit voor eigen gebruik een lange traditie had, getuigen de vele oudere fruitrassen die er ooit te vinden waren en ook de aanwezigheid van oude streekrassen. De boomgaard bestond uit op elkaar in rijptijd opvolgende appelfrassen, zoals Yellow Transparent (Joapiksappel of St. Jakobsappeltje genoemd), Prinsesse Noble (Haagjesappel genoemd), Benderzoet, Zoete Bloemée, Jasappel, Wienappel (Rode Wijnappel) en perenrassen, zoals Ijsbout, Ossenpeer (Westfälische

Keuterboerderij met erfbeplanting. Foto Han Kreeftenberg Sinderen.

Wienzoern of Wiensoere Afbeelding uit H. Rossel Oude Fruitrassen.

Glockenbirne) en Catillac (Pondspeer). Aan de randen van het erf stond soms opslag van kleine boerenpruimpjes die belsen werden genoemd.

Streekwassen appel

De typisch Achterhoekse oude appelrassen zijn onder andere:

Wiensoere (Wienzoern, Wijnzure)

Deze variëteit wordt ook wel Wieneker genoemd. Wiensoere heeft nooit op een officiële rassenlijst gestaan. Het ras werd voor de Tweede Wereldoorlog onder andere verkocht door de Geldersche Tuinbouwmaatschappij te Neede. Het is een heldergroene tot groengele, ietwat platte appel met aanvankelijk een wit waas. De grijze stippen kleuren rood aan de zonzijde. De gebruikstijd is eind augustus tot september. Het is een gewilde handappel vanwege het witte, knappende vruchtvlies en het wijnachtige aroma. De appel is ook heel geschikt voor appelmoes, omdat er geen suiker toegevoegd hoeft te worden en vanwege de kort kooktijd.

Hermien van Eibergen

Het ras werd gewonnen door Gerrit Jan Wansing (1899-1975), slager in Eibergen, uit pitjes van Amerikaanse appels. Eén zaailing deed het zo goed dat hij die naar zijn vrouw vernoemde: “de boom is zo vruchtbaar als mijn vrouw”, zei hij ooit. Het is een grote appel, regelmatig van vorm, geel met een rood gestreepte bloes. De appel is plukrijp in september en tot november te bewaren. Geschikt als handappel, maar beter als moesappel.

Allunderke of Alluneke

In het zuidelijk deel van de Achterhoek werd deze variëteit ook wel Pedieskes, Pardieskes of Pediezen, Ronde Paradijs of Knolappel genoemd. Deze kleine, platronde, grauwrde hand- en moesappel is bewaarbaar van januari tot april.

Doesburgsche Winterbloemzoet

Dit is een middelgrote vrucht, bij de kelk meest spits afgerond en met kleine ribben omgeven. De grote, brede vrucht is scheef en platronde. De kleur is grauwgroen met rode strepen en grijze stippen, aan de zonzijde is hij soms rood gebloes. Hij is te gebruiken

van november tot december/januari. Het is een vruchtbare boom.

Esselmeuje

Deze handappel wordt geoogst in de herfst. Hij is middelgroot en iets kegelvormig. De kleur is groengeel. De smaak is zachtzuur en licht aromatisch.

Esselmeuje Collectie B. Luten. Foto Marten Pelleboer.

Kannetje (Kenneke)

Verder kwamen er meerdere appelrassen voor die Kenneke werden genoemd. Of het om de aloude Zoete Kanappel en de Zure Kanappel gaat of om een Achterhoekse streekras dat Kenneke genoemd werd, is niet duidelijk.

Peren

Köttelpeer.

Naast een aantal bekende oude Nederlandse peren kwamen ook enkele streekwassen voor. Af en toe werd de Köttelpeer, een gele zomerpeer die een grote boom vormt, aangetroffen in de Achterhoek (en in Twente). Tevens kan hier de Ossenpeer genoemd worden, ook wel Pompeer genoemd, of Spekpeer

elders in Nederland. Ossenpeer is een synoniem van de Westfälische Glockenbirne, een vroege keukenpeer die zich ook goed laat drogen. Het is een grote, buikige, geelgroene peer met een matrode bloes. De boom kan zeer oud en groot worden en massaal dragen. Tenslotte kende men in de zuidelijke Achterhoek de Kersepeer, een vroege herfstpeer, klein van formaat, platronde, groengeel met een steenrode bloes, met vrij hard vruchtvlies. De boom wordt vaak zeer oud.

Fruitteelt voor de handel

De Achterhoek kende weinig boomgaarden voor de handel. Er waren wel enkele boomgaarden en fruittuinen, maar van grootschalige boomgaarden, zoals in de Betuwe, was geen sprake. Met de verbetering van de waterafvoering ging de vroegere houtteelt, vooral van elzenhout, die hier werd beoefend, spoedig achteruit en de vrijkomende gronden werden bestemd voor de aanleg van grasland.

Hoewel men was afgestapt van het idee dat fruitteelt economisch alleen mogelijk is op rivier- en zeeklei-afzettingen en men steeds meer tot de overtuiging kwam

Allunderkes of Allunderkes. Foto website H. Rossel.

Ossenpeer of Pompppeer.
Foto website H. Rossel.

dat ook andere grondsoorten voor fruitteelt bruikbaar waren te maken, werd in de praktijk aan andere gronden dan zandgronden de voorkeur gegeven. Van minder betekenis was de teelt op de zwarte cultuurgronden, terwijl de middelhoge esgronden hier en daar voor fruitteelt werden bestemd, met wisselend succes. Op de jongere ontginningsgronden stelden de resultaten van fruitteelt teleur. De Lochemse berg kende op de kop en tegen de zuidhelling wel enige fruitteelt. Er werden voornamelijk appels geteeld en in mindere mate peren.

Het grootste deel van het fruitareaal op de beekdalgrond lag in het gebied tussen Lichtenvoorde en Ruurlo, in de omgeving van Breedenbroek met als centraal punt het Tuinbouwvoorbeeldbedrijf van de Algemene Boeren en Tuinders Bond (die in 1920 verderging als de Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond (KNBTB), in de omgeving van Hengelo (G) en Keijenburg. Bij Lichtenvoorde werden ook enkele boomkwekerijen op deze grondsoort geëxploiteerd. Van meer beperkte omvang was de fruitteelt in de omgeving van Beltrum, Borculo en Doetinchem.

Het waren hoofdzakelijk hoogstamboomgaarden met een beperkt sortiment, bestaande uit Schone van Boskoop, Groninger Kroon, Notaris- en Lemoen. Alle aanplantingen waren op vrijwel gelijkwaardige gronden aangelegd. Als er groeiverschillen optraden, bleek bijna steeds de bodemgesteldheid de oorzaak, vanwege de aanwezigheid van zwakke zandopduikingen, een soort duintjes in de ondergrond. Ook zijn aanplantingen bekend, weliswaar niet van grote omvang, waarbij rassen, zoals Jonathan, Cox-typen, Winterbanana, James Grieve, Zigeunerin, Yellow Transparent, Golden Delicious, Bramley's Seedling en andere rassen een behoorlijk figuur sloegen. Deze variëteiten stonden op zeer verschillende onderstammen en ontwikkelden zich hierop goed, zowel wat vruchtbaarheid als wat groei betreft.

In de omgeving van Gendringen en Terborg kwamen boomgaarden voor, evenals in de buurt van Doetinchem en Neede, maar van een fruitteeltgebied was geen sprake. Rondom Zutphen, Warnsveld, Gorssel en Laren werd beroepsmatig evenmin weinig

fruit geteeld, wel werden er in de eerste helft van de vorige eeuw enkele boomgaarden aangelegd. Op esgrond kwam incidenteel een hoogstamboomgaard voor waarop de Schone van Boskoop, Notarisappel, Groninger Kroon en Brabantse Bellefleur waren aangeplant in gemulcht gras. Destijds was bekend dat er Groninger Kroon geplant moest worden waar het zand aan de oppervlakte of dicht aan de oppervlakte voorkwam. De vruchtbaarheid van de Groninger Kroon treedt vroeg in op een dergelijke zandbaan, maar groei en ontwikkeling worden er geremd door watertekort. Op het bedrijf Papenburg in Ruurlo-Zieuwent, gelegen op de beekdalgrond, bestond de aanplant uit hoogstamperen van de rassen Saint Remy en Charneux (Légipont), en als appels Early Victoria, Groninger Kroon, Lemoen, Notaris en Schone van Boskoop.

Nu is er in de Achterhoek, behalve langs de IJssel, geen sprake meer van fruitteelt van enige betekenis.

Bij de aanplant van fruitrassen in de Achterhoek zouden oude rassen en streekassen een plaats moeten krijgen. In de fruitrassencollectie 't Olde Raste Doesburg zijn deze oude rassen vertegenwoordigd. Dubieus is wel dat vanuit deze collectietuin allerlei recente toevoersaailingen onder fantasienamen in de regio zijn verspreid. Beter ware het dat men zo veel mogelijk zeldzame en bedreigde oude rassen had verspreid in plaats van recente zaailingen die zich in de praktijk nog niet hebben kunnen bewijzen.

De meeste van de genoemde oude rassen zijn bij een gespecialiseerde fruitboomkweker nog te koop, zoals het bedrijf van Johan ten Elsen in Neede.

Jan Veel

Literatuur

"Gelderland" samengesteld onder redactie van prof. J. van Baren, L.C. Bigot, prof. Dr. H. Blink, H.P.J. Bloemers en F.A. Hoefer op initiatief van de Provinciale Geldersche Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer. Arnhem 1926.

Bodem en fruitteelt in Oost-Gelderland. Door H. J. Hulshof en J. W. te Veldhuis overgenomen uit: Mededelingen van de directie. Directie voor de Tuinbouw 12, febr. 1949.

Michiel Bussink, Maurits Steverink, "Smaakboek Achterhoeks Fruit". Uitgever Stichting Smaak van de Achterhoek, 2019, ISBN 9789090316499.

FRUITAANPLANT.

Groote keuze. **PRIMA PLANTSOEN,**
in de beste soorten.

Adres voor zware, direct
vruchtdragende boomen en struiken.

GRATIS ADVIES. Geïll. Prijs. op aanvraag.

De beste rupsenlijm p. k.G. f 1.60
Rupsenlijmbanden p. rol van 40 M. f 0.60.

Winterfruit. Appels: Present v.
Engeland, Sterappel, Goudreinet, Eng.
winterGoldpearmain. enz. Peren: Cons.
de la cour en Beurré Clauqean, enz.

Tuinb.-Mij., GELDERLAND,
NEEDE. (166)

Advertentie van de Tuinbouwmaatschappij Gelderland.

Jaarrekening 2020 St. De Fruithof Frederiksoord

Inhoudsopgave

1. Verslag van de voorzitter
2. Balans per 31 december 2020
3. Winst- en verliesrekening over de periode 1 januari 2020 t/m/ 31 december 2020
4. Toelichting

f. Verslag van de voorzitter

Het is een bijzonder jaar geweest in vele opzichten, niet alleen Corona speelde een hoofdrol maar er waren ook veel leuke en leerzame zaken. Vrijwilligers toonden hun bezorgdheid over Corona maar bleven toch hun inzet geven onder strikte handhaving van de algemene coronavoorschriften. Klasse.

Het jaar is afgesloten met een verlies van € 2845,35

Er werden veel zaken in gang gezet die een langdurig effect zullen hebben, in willekeurige volgorde:

- Er is een samenwerking tot stand gekomen met het Noordelijk Zadennetwerk. Als resultaat hiervan hebben we een deel van de boomgaard verrijkt met penmacultuur en een bloeihoog. Dit om de grond te verbeteren maar ook om de ziektes en plaagbestrijding wat meer vorm te geven.
- We hebben van ons winkeltje een self-service punt gemaakt, de resultaten van dit jaar laten al een verkoop zien van €2.470,-
- We zijn de samenwerking aan gegaan met fermentatie specialist Christian Wiej. We hebben samen een onmiskenbaar lekkere appelstroop ontwikkeld. We willen belangstellenden opleiden tot stroopmeester en het product gaan verkopen. Met deze samenwerking willen we ook een impuls geven aan het ontwikkelen van recepten om zelf fruit te fermenteren en in te maken.
- We zijn een samenwerking aangegaan met pomoloog Auke Kleefstra. We hebben samen een onderhoudsplan voor de boomgaard gemaakt en als resultaat hiervan hebben we 60 ton championmeest besteld en verwerkt in de bodem van de boomgaard als bodemverbeteraar. Ook hebben we ter bestrijding van de wintervlinder onze bomen omwonden met schapenwol of van lijnstroken voorzien.
- We hebben besloten om de specifieke Noordelijke Dode Fruitstrassen onder te brengen in onze boomgaard en voor de bezoeker deze duidelijk herkenbaar te laten zijn.
- Dit jaar mochten we vier nieuwe vrijwilligers verwelkomen. We koesteren onze vrijwilligers en willen ze een uitdagende en zelfstandige inzet geven.
- De tuinen van Frederiksoord zijn niet meer vrij toegankelijk, men moet een kaartje kopen bij het Museum de Proefkolonie. De laatste drie maanden van het seizoen (juli, augustus en september) werden al ruim 350 kaarten verkocht. We proberen door biodiversiteit te laten zien maar ook door een struutpad, en wandelbaan door de boomgaard, de bezoeker beleving en inspiratie te geven.

De samenwerking binnen de Stichting de Tuinen van Frederiksoord verliep moeizaam hetgeen geresulteerd heeft in het opstappen van de voorzitter. Op het moment van het schrijven (begin feb. 2021) van dit verslag is ook bekend dat het Conso uit deze stichting gaat stappen.

De financiële vooruitzichten voor onze stichting zijn derhalve onzeker. Samen met de van Swietentuin moeten we de exploitatie zien ronds te krijgen. Kortom er zal veel inventiviteit, inzet en daadkracht moeten zijn om niet in de verliezen te blijven.

4. Toelichting

Algemeen

Activiteiten

De activiteiten van de Stichting Fruithof betreffen het werven, beheren en exploiteren van een collectie-tuin voor oude rassen te Frederiksoord, gemeente Westerveld ten behoeve van het behoud van de cultuurhistorische waarden, onderzoek en onderwijs.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiele vaste activa

De materiele vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen

Voorraden

Voorraden handelsgoederen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde

Resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen enerzijds de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de andere opbrengsten en anderzijds de kosten en andere lasten van het verslagjaar.

CODE	OMSCHRIJVING	ACTIVA	PASSIVA
0120	Trekker	1.500,00	
0130	Inventarissen	3.490,00	
1010	Bank	2.710,98	
1020	Spaarrekening	22.464,12	
1305	Diverse vorderingen	703,22	
1400	Eigen vermogen		38.861,17
1500	Lening Stichting De Tuinen	3.000,00	
1800	Schulden (kortlopend)		1.767,50
3000	Voorraden	3.915,00	
	Saldo	2.845,35	
		40.628,67	40.628,67

CODE	OMSCHRIJVING	VERLIES	WINST
4000	Pacht terreinen	2.137,74	
4001	Onderhoud boomgaard	2.639,99	
4002	Onderhoud opkweekhoek	128,01	
4004	Onderhoud paden en sloten	717,69	
4335	Afschr. trekker	1.500,00	
4340	Afschr. inventaris	673,04	
4500	Contributies en abonnementen	120,75	
4510	Reclame en advertenties	583,83	
4550	Bankkosten	179,14	
4561	Klein materiaal en gereedschap	3.590,03	
4591	Persen sap	1.089,00	
4595	Inkoop onderstammen	813,70	
4596	Inkoop honing	54,94	
4700	Kantoorbenodigdheden	94,40	
4740	Drukkerij, port en vrachten	117,50	
4790	Overige kantoorkosten	136,00	
4810	Accountants- en administratiekosten	138,00	
4851	Onkosten cursussen/seminars	1.156,02	
4865	Assuranties	587,20	
4890	Kosten vrijwilligers	975,25	
4910	Afboeken voorraden	175,00	
7000	Inkoop horeca	76,82	
8000	Donaties Vrienden van de Fruithof		525,00
8001	Diverse overige donaties		2.268,88
8010	Donatie NPV		2.863,00
8013	Omzet sappen		1.857,44
8020	Omzet appels/peren/pruimen		1.078,28
8022	Omzet druiven		556,00
8023	Omzet honing		13,50
8030	Omzet onderstammen en enten		307,10
8600	Verkoop fruitbomen		1.195,00
		17.684,05	17.684,05

CODE	OMSCHRIJVING	VERLIES	WINST
8810	Verkoop boeken ziekten en plagen		505,50
8700	Cursussen en workshops		1.781,50
8800	Verhuur terrein		980,00
8900	Entreegelden Fruithof		927,50
	Saldo verlies		2.845,35
		17.684,05	17.684,05

NPV Nieuws

Food onderweg naar 2030

Het is niemand ontgaan dat er ontzettend veel veranderingen zijn op het gebied van voedsel. De HAS-hogeschool onderzocht de vijf belangrijkste voedseltrends richting 2030.

- Alternatieve eiwitten
- Gezondheid van lichaam en geest
- Duurzamere voedselsystemen
- Unwaste
- Betekenisvolle, sociale innovatie (Rol, 2022)

De NPV heeft raakvlakken met maar liefst vier van deze belangrijke voedseltrends en daar mogen we trots op zijn. Zo kan de NPV supergezond fruit leveren, dat ook nog eens ontzettend smaakvol is. Daarnaast zijn de boomgaarden ontzettend duurzaam. Ze dragen bij aan een verbetering van de biodiversiteit.

Veel van het fruit wordt nu niet verwerkt en blijft liggen onder de bomen. Dit is allereerst zonde voor het hoogwaardige product en is daarnaast ook schadelijk voor de gezondheid van de boomgaarden. Door deze producten te verwaarden kan bijgedragen worden aan het tegengaan van verspilling. Het verwaarden van fruit is een leuke bijdrage aan de sociale innovatie; korte ketens, uniek product, blijde mensen.

“Toegevoegde waarde creëren” (AGF, 2022) is een veelgehoorde term. Zo ook bij de Hogeschool van Hall Larenstein in Leeuwarden. Mijn naam is Renske Atsma (21 jaar), derdejaars student dier- en veehouderij aan deze Hogeschool. Ik woon in Friesland, in het prachtige Gaasterland. In januari hebben wij als studenten een symposium georganiseerd over ‘het bedrijf van de toekomst’. We zijn op zoek gegaan naar mogelijkheden om met melk toegevoegde waarde te creëren. Daaruit is mijn eigen bedrijfje ontstaan, SJIJKO, zeep gemaakt van koeienmelk. Dit heeft niets met appels en peren te maken, maar geeft wel aan dat ik bekend ben met het onderzoeken van de markt en geïnteresseerd ben in het maken van unieke producten. (Ik werk ook bij een ijsboerderij met een winkel vol streekproducten).

Ik heb thuis geen boomgaard maar wel twee stoofperen bomen en een pruimenboom. In de winter eten we graag stoofpeertjes of maken we stoofperentaart. Ook hebben we een druivenstruik.

De start van dit project was in Wilhelminaoord. Er kwamen allerlei mensen presenteren over hun project. De voorzitter van de NPV, Tammo Katuin, vertelde vol passie over het project dat hij te bieden had. Dit project sprak mij ontzettend aan. Ik zie zo veel kansen voor de unieke appels en peren in de huidige markt, dat ik hiermee wel eens aan de slag wil gaan.

Het doel van het project is om te laten zien welke ontzettend leuke mogelijkheden er zijn om meer waarde te creëren voor het fruit. We willen graag een product kunnen ontwikkelen. Daarvoor willen we inventariseren welke appels/peren/pruimen/kersen, noem maar op, u heeft. Ook willen we inventariseren wie wil deelnemen aan dit project.

De komende tijd zullen er nog vier artikelen online komen waarin ik u meeneem in de wereld van het verwerken van fruit en op onderzoek uitga in de huidige voedselmarkt. Elke twee weken verschijnt er een artikel. Wilt u eens met mij spreken/ sparren dan kunt u mij mailen: Renske.atsma@hvhl.nl

Project “Fruit uit uw boomgaard”

Beste Pomopost lezer, via de Pomopost houd ik u graag op de hoogte van het project waarmee de NPV bezig is en dat we de naam “Fruit uit uw boomgaard” hebben gegeven. We zijn alweer een aantal weken onderweg met het project om het fruit uit de boomgaarden van leden van de NPV professioneel te laten persen tot sap. Hierover hebben alle leden van de NPV een brief ontvangen. We zijn in gesprek met een aantal enthousiaste partijen. Hieruit volgen ook heel veel leuke ideeën. De volgende stap is het maken van een kloppend businessplan.

Het project

Het idee is dat u als lid van de NPV kunt aangeven of u uw fruit (voor nu alleen appels) wil leveren om het te laten verwerken tot sap. De waarde die u hiervoor terugontvangt, wordt niet uitgedrukt in geld, maar u ontvangt als tegenprestatie onderhoud aan uw boomgaard in de vorm van snoei beurten en/of ongediertebestrijding en/of bemestingsvoorstellen.

Het is daarbij van belang om te weten dat we alleen maar kunnen gaan werken met biologisch/ onbespoten fruit. De keuze voor biologisch/ onbespoten fruit is allereerst omdat dit een populaire markt is. Daarnaast moeten wij ook kunnen garanderen dat er geen residuen van bestrijdingsmiddelen aanwezig zijn op de appels. Zo kan iedereen genieten van het allerlekkerste appelsap!

Wat moet er nog gebeuren?

Ik schrijf een businessplan. Daar komt van alles bij kijken, zoals het bedenken van een mooie naam voor het product en het zoeken van een verkoopkanaal. Dit kunnen fysieke winkels zijn, maar er wordt ook gewerkt aan een webwinkel met een breed aanbod voor mensen die een passie hebben voor het historische fruit.

Tenslotte

Ik hoop dat ik u enthousiast heb gemaakt voor dit project van de NPV. Als het doorgaat en u wilt meedoen, krijgt u de gelegenheid om u aan te melden voor deelname. Nieuwsgierig naar het gezicht achter dit project? Scan de QR-code en bekijk het filmpje over mij, het project en de prachtige tuin bij de Epemastate te Ijsbrechtum. Want naast het schrijven van een mooi plan wil ik me natuurlijk ook graag verdiepen in de prachtige boomgaarden!

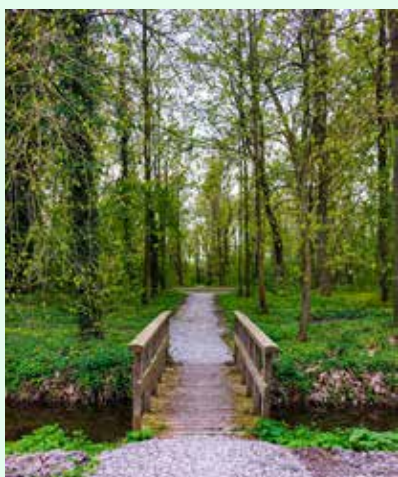
Tekst en foto's Renske Atsma

E-mail: Renske.atsma@hvhl.nl

Tel.: 06-51012037

Foto's bij project "Fruit uit uw boomgaard"

Salix Boomzorg

onderhoud van boom en landschap

- boomverzorging
- snoeien fruitbomen
- landschapsonderhoud
- erfbeplanting

www.salixboomzorg.nl | 06 486 972 37

Pomoloog

Daar plukt u de vruchten van.

Marcel Tross Pomoloog

Advisering in:

- Aanleg en onderhoud
- Boomgaarden en boominspectie
- Vitaliteitsonderzoek
- Bodemanalyse
- Cultuurtechniek

Koeweidensedijk 25, 7161 RJ Neede
E-mail: infopomoloog@gmail.com
Mobiel: 0622 - 33 0626
www.pomoloog.com

De NPV vindt u op Facebook onder *Noordelijke Pomologische Vereniging*.
Of scan de QR-code.

Volg de NPV op Facebook voor actueel nieuws en wetenswaardigheden.

Nederlandse appelsoorten

Holländische Äpfelsorten | Dutch apple varieties | Variétés de pommes néerlandais

Ambro

Ananas Reinette

**Brabant
Bellefleur**

Coelhorst

Doeke Martens

Dokkummer Nije

**Drentsche
Bellefleur**

**Dubbele
Bellefleur**

Esselmeuje

Framboosappel-1

Gamerse Zure

Glorie v. Holland

**Hollandse
Bellefleur**

Honingzoet

Jacob Dirk

Jasappel

Kaneelzoet

Kruidappel

Lombarts Calville

Lucullus

**Luntersche
Pippeling**

Lunterse Present

Noorderkroon

Notaris

Pater v. den Elsen

**Reinette
van Ekenstein**

Bosappel

Septer

Valkappel

**Veendammer
Glorie**

Noordelijke Pomologische Vereniging (Netherlands)

www.npv-pomospot.nl | Ontwerp & druk: www.goedsamenwerken.nl | Foto's: Marianne van Lienden

Agenda

1 2 3 4 5
9 10 11
16 17 18

De boomgaard bij de Luingahof.

Kijk voor de actuele agenda altijd even op de website onder "Activiteiten": npv-pomospost.nl

Zo. 26 jun. "de Kers". Expo van meer dan 250 kersenvariëteiten. Locatie: Landcommanderij Alden Biesen, Kasteelstraat 6, 3740 Bilzen, regio Limburg (BE). Tijd: 11.00-17.00 uur. Een activiteit van de NBS.

Zo. 24 jul. Open dag krozenboomgaard en fruitdoolhof met zelfpluk. Tijd: 10.30 - 17.00 uur. Locatie: Wilgenstraat 6-8, Boven-Leeuwen. Website: <http://schonefruitteelt.123website.nl/>

Za. 6 aug. Markt van Melk en Honing over bijen en het milieu. Locatie: Brink, Zuidlaren. Tijd: 10.00 - 16.00 uur. Ieder jaar op de eerste zaterdag van augustus. De NPV is aanwezig. Website: <http://www.bijpraot.nl/Bijpraot/Markt>

Woe. 17 aug. Nationale Jammarkt in het centrum van Neede. Locatie: Oudestraat en Borculoseweg. Tijd: 10.00 - 17.00 uur. Ieder jaar op de derde zaterdag van augustus. Website: <http://www.jammarkt.nl/>

Za. 27 aug. Open dag op De Luingahof, een boerderijwinkel met grote boomgaard en theeschenkerij. De Vrienden van het Oude Fruit staan er met een kleine fruitshow en determineren het door de bezoekers ingebrachte fruit. Locatie: Borgsingel 9, 9906 PZ Bierum. Toegang gratis.

Za. 27 aug. Open dag Abdijtuin. Locatie: Vennewatersweg 27a, 1935AR Egmond Binnen. Tijd: 10.00-16.00 uur. Gelegenheid om fruit te proeven en eigen fruit te laten determineren. Een activiteit van de POMologische Vereniging Noord-Holland.

Za. 3 en zo. 4 sep. Open dagen Collectieboomgaard. Locatie: Volgerweg 26 (hoek Middenweg), 1462 HR Middenbeemster. Tijd: 10.00 - 16.00 uur. Diverse presentaties, gelegenheid tot fruit proeven en eigen fruit te laten determineren.

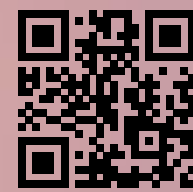
Za. 15 en zo. 16 okt. Europom 2022. De Zweedse Pomologische Vereniging organiseert Europom 2022 in Frederiksdal, een openluchtmuseum en botanische tuin in Helsingborg aan de Westkust van Zweden. Het Nederlands Fruit Netwerk zal daar aanwezig zijn met een uitstalling van Nederlandse fruitrassen. Website: www.svepom.se/europom_2022_eng Website van het NFN: Nederlands Fruit Netwerk - Oerakker (deoerakker.nl)

QR krozenboomgaard

QR - Melk & Honing

QR - Jammarkt

QR - Europom

Oude volksgebruiken en bijgeloof rondom de fruitoogst

Een krantenartikel uit 1938 in de Provinciale Drentsche en Asser courant schetst volksgebruiken bij de oogst van fruit. Een oud volks-geloof stelt eisen aan de manier van plukken.

Bij de pluk van fruit

De late zomer en de herfst brengen een rijke oogst van vruchten. Goudgele peren en roodwangige appels hangen verleidelijk aan de bomen en wachten slechts om geplukt te worden. Maar zoo eenvoudig gaat dat toch niet, als men zich althans wil houden aan de regels welke het plukken volgens een oud volksgeloof eist. Wanneer bijvoorbeeld een appelboom voor de eerste maal vruchten draagt, mogen die vruchten niet geplukt worden, men moet ze af laten vallen, anders draagt de boom in volgende jaren niet meer. De afgevallen vruchten moeten vervolgens in een grote mand naar huis gedragen worden, zelfs indien het er slechts weinig zijn. Het volgend jaar – zoo zegt het oude volksgeloof – zal de boom dan rijke vruchten dragen.

Voor een goede oogst

Nog vele andere oude gebruiken werden in de grijze oudheid gevolgd om een goede oogst te verkrijgen. Zoo moesten bijvoorbeeld de eerste vruchten van een jonge boom door een jongen onder de zeven jaar geplukt worden, omdat, naar men beweerde, de

zegen der goden op den boom zou rusten, als de eerste pluk door de hand van een onschuldige geschiedde. In Oldenburg

en Oost-Pruisen was het gebruik, dat de heer deze huizes de eerste vruchten doormidden brak. Terwijl men in verschillende streken des lands de eerste vruchten niet plukte, doch ze offerde aan de „boomgoden”. Werd een appelboom in het eerste jaar dat hij vruchten droeg, bestolen, dan was hij in de toekomst onvruchtbaar. Vruchten die aan den boom hingen, mocht men niet al te zeer bewonderen, aangezien zij dan af zouden vallen.

Bijgeloof

De cultuur van appel- en perenbomen kan men tot het stenen tijdperk volgen. In de Middeleeuwen kende men al meer dan honderd soorten veredelde appels en peren. Heel begrijpelijk heeft zich allerlei bijgeloof om deze vruchten gesponnen, aangezien zij al in de vroege oudheid bekend waren en men met allerlei goede en kwade geesten rekening hield. Appels en peren, doch vooral de eerste, waren het zinnebeeld van liefde, vruchtbaarheid, gezondheid en jeugd. Op een rijke appeloogst, beweerde men, volgde een jaar waarin vele jongens geboren zouden worden, terwijl na een rijk perenjaar meer meisjes het levenslicht zouden zien. Als een ongunstig teken voor de trouwlustige meisjes beschouwde men het voorts als perenbomen van een boerenhoeve weinig vruchten droegen, wat natuurlijk alleen betrekking had op de inwonende meisjes van zo'n hoeve.

Uit het klokhuis van een appel werd de toekomst van een jong echtpaar voorspeld, terwijl men elders, door het laten springen van de pitjes uitmaakte van welken kant de met zooveel ongeduld verbeide geliefde dien avond komen zou. Wij herinneren ons nog een oude gediensstige, die, als zij op zaterdagavond na het eten een appel kreeg, stevast de pitjes daaruit zorgvuldige bewaarde en ze, als zij de vrucht had opgegeten, tussen duim en vinger nam, om ze vervolgens achter elkaar te laten wegspringen, onder het uitspreken van de vraag: Uutsje, kluutsje, spruutsje, Welke kant komt mijn vrijer uut? En dat zij daarbij zelf de richting aangaf, scheen de niet erg snuggere jonge vrouw niet te snappen. Vandaar dat ze veel waarde aan de voorspellingen der appelpitjes hechtte, aangezien die vrijwel altijd uitkwamen, doordat de jongeman haars harten (van haar hart, red.) steeds van eenzelfde kant kwam en zij, met het gezicht naar dien kant gekeerd, de pitjes zelf die richting deed uitspringen.

Volgens het oude bijgeloof hadden de godinnen haar schoonheid te danken aan den appel. Van Freya, de godin der liefde, bezat men zelfs een beeld dat in 780 bij een overwinning op de Saksen werd vernield en waarbij zij was uitgebeeld met drie gouden appels in de linkerhand.

Een Drents boerenmeisje met appel te Zweeloo. Schilderij van Max Liebermann 1883.

Kijk op de boom

Het zaaien van appel- en perenpitten

Advies uit 1915

Niet zoozeer als een punt van handelsbelang, doch meer als particuliere liefhebberij vinden wij het zaaien van een kleine hoeveelheid appel- en perenpitten belangrijk genoeg om er hier enkele regels aan te wijden ...

We moeten vooraf echter weten, dat, wanneer we het zaad, genomen uit een bepaald soort appel, b.v. goudrenet, zaaien, deze geen bomen zullen leveren, die dezelfde appelsoort weer voortbrengen. We krijgen daaruit tal van nieuwe soorten. We zeggen dan ook, dat de appel en peer niet standvastig uit zaad terugkomt. Was het nu 't geval, dat die nieuwe soorten betere of althans even goede eigenschappen bezitten dan de moederplant, dan zou het zaaien voor dit doel alleszins zijn aan te bevelen. Dit is echter niet het geval. Slechts een klein percentage, soms nog niet één op honderd bomen, geeft vruchten, die zulke goede eigenschappen bezitten, dat ze waard zijn verder gekweekt te worden. Dit is niet heel bemoedigend en kan in 't algemeen het zaaien voor dat doel ook niet worden aanbevolen. Maar de wetenschap, dat al de appel- en perensoorten, die we kennen en dat zijn er niet weinige, oorspronkelijk ook uit zaad zijn voortgekomen, geeft ons, althans enige moed, om ook zelf eens een proef in die richting te wagen. De nieuwe soorten, die we zo van lieverlede in de handel zien

brenge, zijn ook toevalligerwijze gevonden of met een bepaald doel geteeld, maar in ieder geval zijn ze uit zaad gekweekt. Nu is het verre van ons te beweren, dat de nieuwe soorten, die ons worden aangeboden, een verbetering zijn van het bestaande, maar wel zijn er betere onder.

Om niet zoover van huis te gaan, zijn ooit de door Jonkheer mr. W.C.A. Alberda van Ekenstein gewonnen soorten, Reinette van Eekwerd, Reinette van Ekenstein en Mevrouw van Ekenstein, gebleken krachtige, gave groeiers en flinke dragers te zijn. Vooral de Reinette van Ekenstein is een prima appel. Jammer is het, dat deze, vooral in particuliere tuinen, niet meer voorkomt.

Van jongeren datum zijn de soorten die gewonnen zijn te Lunteren op de Veluwe. Wijlen notaris Van den Ham interesseerde zich zeer veel voor deze teelt en 't is vooral aan zijn initiatief te danken, dat wij een aantal prima soorten bezitten. Noemen we slechts de Notarisappel, Lemoen, Luntersche Present, Tante Dora en van de peren Beurré van den Ham, Luntersche

Boerma appel.

Vijgepeer en verbeterde Louise Bonne. Nu zijn er in Lunteren tal van zaailingappels en -peren gewonnen, de een van meer, de andere van minder waarde. Ieder jaar wordt te Lunteren een tentoonstelling van zaailingappels en -peren gehouden en die omvat een heel sortiment.

In de provincie Groningen, Friesland en Drenthe zullen waarschijnlijk ook wel enige zaailingsoorten bestaan, waarschijnlijk maar plaatselijk bekend en 't is niet onmogelijk, dat daaronder goede soorten schuilen. Wanneer iemand van de lezers een appel- of peerzaailing mocht bezitten, die uitmunt in vruchtbaarheid, smaak, grootte, kleur of duurzaamheid der vrucht, waarvan de boom een gave en goede groeier is, dan houden we ons voor mededeling daarvan aanbevolen. *)

Het zaaien en opkweken

Om nu met kans op succes nieuwe soorten te kweken, nemen we van een gave, rijk dragende boom een mooie, grote vrucht. Wanneer de soort in smaak, kleur en grootte uitmunt, des te beter. We nemen de grootste en mooiste pitten. Van de mooiste appels bewaren we van één bepaald soort of meerdere soorten, 20 tot 100 pitten en doen, ieder soort afzonderlijk, in een flesje met droog wit zand. Aan zo'n flesje bevestigen wij een etiket met de naam erop. Half januari, begin februari nemen we een gewone bloempot en wat grof, wit, vochtig zand. De pitten worden door 't zand gewerkt: één deel pitten en 20 delen zand en we vullen daarmee de bloempot. Hebben we meer dan één soort, dan nemen we ook meer potten. Elke bloempot wordt voorzien van een etiket met de naam. Die potten kunnen we in den kelder plaatsen, doch ook buiten in den grond en wel zoodanig, dat de grond in de potten niet kan bevriezen. Om 't weghalen der pitten door de muizen te voorkomen, legt men over elke pot een stukje glas of steen. Half maart worden de potten weer opgegraven en ieder soort met zand en al uitgestrooid op een bed dat diep los gemaakt en zwaar bemest is.

We zaaien niet te dicht en houden elke soort afzonderlijk. Het zaad wordt een à twee vingerbreedte onder geschept en na verloop van vier weken staan de plantjes boven de grond. Het zaad was dan in de potten al gekiemd, vandaar dat vlugge opkomen. De grond wordt in de zomer fijn en los gehouden, vrij van onkruid en in de herfst hebben we boompjes ter hoogte van 30 tot 70 c.M. We bewaren niet alle boompjes, doch behouden de sterkste groeiers met groot, stevig blad.

De beste planten wij in de herfst of winter uit op een puik hoekje grond. Een volgend jaar worden de boompjes weer

Beurré van den Ham, een Lunterse zaailing.

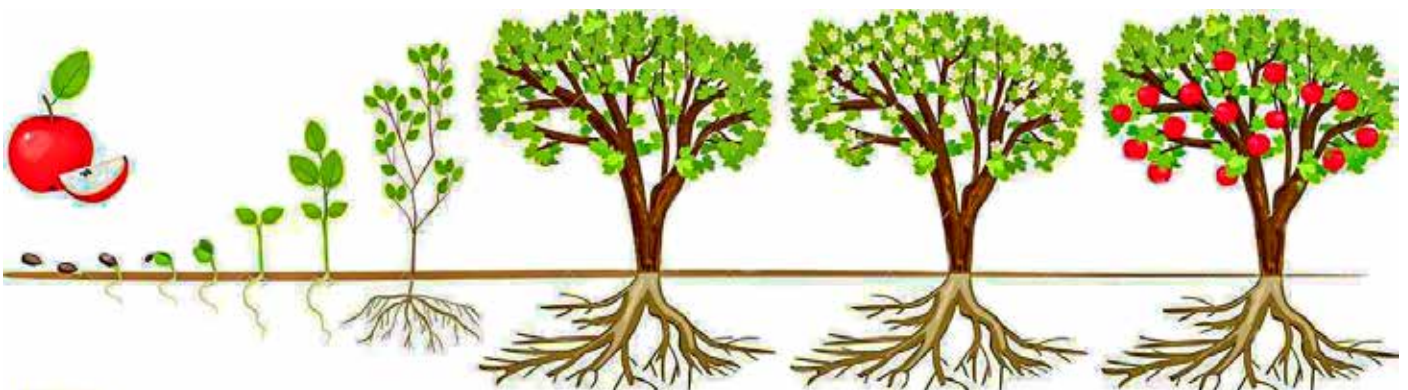
nagegaan en we behouden alleen de meest krachtige groeiers met groot blad en zonder doorns. Boompjes, die we na verloop van een paar jaar weer ruimer hebben geplant, behouden wij. We nemen alleen de allerbeste. Nu duurt het jaren eer zulke boompjes gaan dragen en men zou al een grote tuin moeten hebben om al die wildelingen te kunnen planten. Daarom gaan we van die uitgezochte boompjes enten op een oude reeds vruchtdragende boom. Na een paar jaren krijgt men dan vruchten aan dit takje. We kunnen dan zien of de vrucht ons bevalt. Is dit niet het geval dan verwijderen wij de tak uit de boom. Is hij daarentegen goed, dan houden wij hem en geven het boompje van deze ent een goede plaats. Nu moeten we afwachten of de boom wil dragen. De mogelijkheid bestaat dan nog, dat de boom niet zeer vruchtbaar is of wel dat hij last heeft van kanker of schurft.

Zijn echter de eigenschappen van vrucht en boom zeer goed, dan kan men daarvan verder enten op onderstammen. Het is dan echter nog lang niet zeker, dat de boom op alle gronden even goed voort wil. Op de plaats waar hij gewonnen is, zal hij 't echter zeer best doen. Van de bestaande soorten zijn er ook geen groot aantal die op alle gronden even goed voort willen. De boompjes, die men niet behoudt om er vruchten aan te kweken, behoeven daarom niet weggegooid te worden. Ze kunnen dienstdoen als onderstammen, dus om er andere soorten op te enten.

*) Zaailingen uit de Noordelijke Provincies zijn bijvoorbeeld de Boerma appel, Drentse Bellefleur, Groninger Kroon, Rode Pippeling en Zoete Kroon.

Uit Nieuwsblad van het Noorden, 31-12-1915.

Foto's Marianne van Lienden

Van pit tot appel.

De wereldwijd populairste grootfruitrassen voor de buitenteelt

Verarming van het assortiment

In de grootschalige fruitteelt domineert mondiaal bij elke fruitsoort een klein aantal rassen. Fruittelers zouden in principe uit een heel breed assortiment rassen kunnen kiezen, waaraan door onderzoeksinstituten voortdurend nieuwe en betere rassen worden toegevoegd. Toch blijft het aantal professioneel geteelde rassen al lange tijd beperkt, verandert het aantal rassen slechts langzaam en maken nieuwe rassen nauwelijks opgang.

Of een nieuw geïntroduceerd fruitras een succes wordt, hangt niet alleen af van de wensen van de klant, de kwaliteit van het nieuwe ras en de teeltvoorwaarden voor de fruitteler, zoals een hogere opbrengst en betere weerstand tegen ziekten en plagen, maar ook van de wijze van introductie op de markt. Aspecten die niets met de eigenschappen van het fruitras van doen hebben, kunnen een belangrijk deel van het succes bepalen. Zo zijn Red Delicious (Iowa 1872) en Golden Delicious (V.S. 19e eeuw) de meest geteelde appelrassen in de jaren vijftig en zestig van de twintigste eeuw geworden, doordat zij het door hun uiterlijk heel goed deden in de supermarkten die toentertijd de een na de ander geopend werden.

Granny Smith, die uit het zuidelijk halfrond geïmporteerd werd, had het voordeel dat ze buiten het appelseizoen op het noordelijke halfrond goedkoop op de markt kon komen, waardoor ze in de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw voet aan de grond kreeg. De opkomst van Gala (Nieuw-Zeeland, een kruising van Kidd's Orange met Golden Delicious), Fuji (Japan, een kruising van Red Delicious

met Ralls Genet) en Braeburn (Nieuw-Zeeland, een kruising van Granny Smith met Lady Hamilton) viel in de jaren negentig van de vorige eeuw samen met de opening van de zogenaamde hypermarkets, de extra

grote supermarkten met grote uitstallingen van fruit, waar de klanten zelf de vruchten konden inpakken. Deze rassen waren niet alleen fraai van uiterlijk, maar konden lang blijven liggen zonder dat ze lelijk werden door de aanraking van de klanten. Ook reclame had effect. Zo was er een succesvolle reclamespot van tandpasta, waar de tandarts zelf in een groene appel beet. Deze reclameboodschap was in Hongarije zo geslaagd dat de Granny Smith zelfs de naam Blend-a-Med Appel kreeg.

Het succes van Golden Delicious en Jonagold, een kruising van Golden Delicious en Jonathan in de V.S. en in

de jaren zestig van de vorige eeuw geïntroduceerd in Europa, is niettemin een goed voorbeeld van het effect van meer economische teelttechnieken. Deze rassen bleken namelijk heel geschikt voor de teelt als spil, een stam met korte, vruchtdragende gesteltakken op een zwakke onderstam. In Hongarije mislukte de teelt van Red Delicious door het gebruik van minder geschikte onderstammen, door onjuiste afstanden tussen de boompjes en ook door een ongeschikte manier van snoeien. Terwijl Idared (V.S. 1942, een kruising van Jonathan x Wagener) met dezelfde snoeiwijze het daar wel goed deed.

De verarming van het aantal rassen is jammer, maar er is ook een gevaar dat het kleine assortiment bedreigd kan worden door epidemieën van ziekten en plagen. Daarom is het belangrijk dat er gezocht blijft worden naar nieuwe rassen die goed aangepast zijn aan bepaalde klimaatzones en regio's.

Verschillen tussen continenten

Pitfruit

Hoewel het assortiment internationaal gezien steeds kleiner is geworden, zijn er duidelijke verschillen tussen de continenten. Volgens onderzoek in 34 belangrijke appelproducerende landen (met uitzondering van China) in 2000, bestaat 60 procent van de appelopbrengst uit de volgende vijf rassen, in volgorde van geogoste hoeveelheid: Red Delicious, Golden Delicious, Granny Smith, Gala en Fuji. En als we China meerekenen, is Fuji het meest geteelde ras. In Europa worden ook Jonagold en Idared veel geteeld. In Nederland staat Elstar (NL, 1955, Golden Delicious x Ingrid Marie) al decennialang aan de top, terwijl Rode Boskoop langzamerhand uit de teelt verdwijnt en Jonagold wordt verdrongen door nieuwe rassen als Braeburn, Kanzi® (een kruising van Gala en Braeburn), Rubens (een kruising tussen Elstar en Gala), Tentation® Delblush en Wellant.

Bij de peren is wereldwijd de Japanse (Aziatische) peer dominant: de nashipeer maakt 70 procent van de totale perenproductie uit. De Japanse peren verschillen niet alleen qua smaak, maar ook qua rijping van de Europese. Ze rijpen aan de boom en rijpen niet na in de opslag, zoals de meeste Europese peren. Daarom moeten de bomen twee tot drie keer geplukt worden. De meeste rassen zijn appelvormig. Bekende rassen zijn Hosui, Kosui, Shinko en Shinseiki. Ze kunnen bij ons niet alleen in de kas, maar ook in de buitenlucht succesvol geteeld worden.

Concorde.

Onze Europese peren zijn in Azië niet gewild, behalve in het koele Noorden van Japan.

Van de Europese peren zijn slechts vier rassen algemeen populair: Abate Fetel, Red Sensation, Red Williams en Conference. In Europa kunnen we Doyenné du Comice hieraan toevoegen. In Nederland domineert Conference en hebben Doyenné du Comice en Beurré Alexander Lucas nog een bescheiden marktaandeel.

Een veelbelovende nieuweling internationaal is Concorde (een kruising tussen Doyenné du Comice en Conference). Nieuwe introducties in ons land zijn Cepuna, Junami, Migo, Sweet Sensation, Xenia en Verdi.

Steenfruit

De volgende pruimenrassen worden wereldwijd het meest geteeld: Stanley, Anna Späth, Bluefre, Italiaanse Kwets, Cacanska Rana, Cacanska Rodna en Reine Claude d'Althann. In Noord- en Noordwest-Europa is Victoria sterk verbreid. Bij ons wordt naast Victoria ook Opal veel geteeld. Nieuwelingen in Nederland zijn Avalon, Excalibur, Jubileum, Lazoet en Vandor. Wereldwijd is de meest verbreide droogpruim de Prune de Agen en de variëteiten ervan. Veel pruimenvariëteiten, vooral kwetsachtige, zijn de laatste decenia in Europa ontwikkeld en op de markt gekomen, zoals Elena, Empress, Hanita, Jojo, Katinka, Topfive, Tophill, Tophit, Toptaste. Als mirabellen worden twee grootvruchtige variëteiten populair: Bellamira en Miragrande.

In Europa domineren bij de zoete kersen: Burlat, Hedelfinger, Kordia, Regina, Stella, Techlovan en Van. In Noord-Amerika worden het meest geteeld: Bing,

Lazoet.

Lapins, Rainier en Sumtare. Bij de zure kersen zijn dit: Montmorency, Schattenmorelle en Kelleriis 16.

Hazelnoot (Coryllus avellana)

In ons land is de hazelnoot inheems, toch worden weinig hazelnooten professioneel geteeld. Emoa 1, Emoa 2 en Emoa 3 zijn drie variëteiten die ontwikkeld zijn door Edmond Kwanten in Overschild (Groningen). Deze rassen combineren een grote opbrengst met een prima marktwaarde en staan bekend als weinig ziektegevoelig. Daardoor zijn ze ook heel geschikt voor de biologische teelt. Er zijn een enkele telers die hazelnooten, walnoten en duindoorn samen aan hebben aangeplant.

Overig grootfruit

Japanse pruimen, kweeperen, perziken, nectarines, amandelen en abrikozen laat ik hier buiten beschouwing, omdat ze bij ons geen boomgaardfruit voor de handel vormen. Eveneens laat ik tamme kastanjes en walnoten weg uit dit overzicht, omdat ze slechts incidenteel als boomgaardfruit geteeld worden.

Tekst Jan Veel, foto's Marianne van Lienden

Literatuur

Modern horticulture. Evaluation of fruit cultivars. Corvinus university of Budapest faculty of horticultural science. 2011.

Clubrassen groeien op krimpemde appelmarkt - GFactueel.nl

Geschiedenis

Noord-Brabants fruit in 1919

Verslag van een excursie in 1919 naar een boomgaard in het Land van Heusden en Altena

We zijn in de appel- en perentijd. Laten we dus eens een huismoederlijk babbeltje houden over ons Noord-Brabantsch fruit. Onze hoofdstad genoot dezer dagen de eer binnen de veste de jaarvergadering te zien houden van de te Utrecht gevestigde „Pomologische Vereniging”. Door de leden werd van uit 's Hertogenbosch een excursie gemaakt naar de fruitaanplantingen van het Land van Heusden en Altena.

Vanwege een ons opgedragen taak waren we van de partij en togen dus naar 't station. Of we de belangrijkheid van den tocht overzagen? Nou, we stonden er vrij sceptisch tegenover; appel- en perenbomen en een paar kruisbessen te gaan zien, zou dat nu zo interessant zijn? Doch we hadden een plicht te vervullen en dus vooruit.

In een reusachtige optocht van rijtuigen en fietsen ging het in de richting van Almkerk. We zullen ons maar niet verdiepen in een beschouwing over onze toch zo rustige, vredige, vruchtbare en mooie Noord-Brabantse landouwen, noch uitweiden over den prachtige veestapel onzer provincie. We zouden immers een appel- en perenpraatje houden? Laten we dan aanstonds eerlijk bekennen dat we, verrukt over zóóveel weelde en natuurschoon van de fruitteelt, ons in ons eentje stil hebben geschaamd over ons toen wel erg tekort aan hoogschatting voor die vruchtdragende

bomen, die het is waar, voor ons land toch zulke kostbare gaven zijn. „Onbekend maakt onbemind” moge echter misschien ter verontschuldiging gelden, want, nietwaar, véél weten we van onze fruitsoorten toch eigenlijk niet af. We kennen onze eeuwige Juttepeer, de deftige Goudrenet, het blozende Sterappeltje, de elegante Wijnappel, de mooie Bellefleur, de zoete Campagne, de gewichtige Maagdenpeer en voorts nog een klein gevolg van aanverwanten, enfin dan zijn wij zo ongeveer uitgepraat. Doch toen we ons vrolijk gezelschap van honderd neer vleiden in het hoge grastapijt van de ontzaglijk uitgestrekte boomgaard van de weduwe J. Branderhorst te Eethen, werden aan ons voorgesteld de voorname appel- en peerfamilies, vroege en late, zoete en zure, grote en kleine, hand- en stoofvruchten. In

stomme verbazing hebben we gebogen voor zooveel praal van kledij en glanzende pracht van zacht- en vuurrood, fluwelig donker, satijnig teer, geel en goud. De aristocratie, die de trotse, groene beloverde luchtkastelen reeds verlaten had met edelen van hoge stammen hadden kaartjes achtergelaten, waarop klinkende namen. Zo hadden we dan de eer kennis te maken met appels en peren zelfs van vorstelijke

bloede. Of we bij het aangenaam verpozen ook hebben onthouden hoe ze heetten? Nu, de voornaamste wel. Een ontmoeting met hoge omes of tantes vergeet men immers z'n leven lang niet Zo herinneren we ons dan: de Queen, Lane's Prince Albert, Reine Victoria, Bismarck, Comtesse de Paris, Brederode, Diamant, Louise Bonne d'Avanches, Gieser Wildeman, Goliath (pruim, red.), Bon Chrétien William, Beurré Beucke, Beurré de Merode, Fondante de Charneu, Baldwin, Cox's Favorite (Clapp's Favorite, red.), SigneTillisch, Williams Duchesse, Oranje Reinette, Transparente de Croncels, Durondeau, Souvenir de Congres.

Wist u wel, lieve lezers, dat ons fruit zooveel geslachten telde? Nu, dan gaan we samen, nietwaar; want – onder ons – wij wisten het ook absoluut niet. We hebben ze maar opgesomd de edelen en die van mindere rang door elkaar, zoals ze, amicaal in één brede schare zeker „democratisch” van opvatting voor ons verschenen. Doch er zijn er meer en wel met prozaïsche, en andere met burgerlijke namen, maar zeer rijk gekleed; voorts verwanten van goeden huize en romantisch aangelegd: Tulpappel, Brabantsche Bellefleur, Huismanzoet, Ossenkop, Holleman, Groninger Kroon, Rabauw, Schijveling, Oomskinderenpeer, Knolpeer, Ermgaarde, Soldat Laboureur, Grauwe Holaart, Beauty of Bath, Eethensche Wijnappel, Lemoen, Winterjan, Herepeer.

Uit: Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche Courant. In Rubriek voor de vrouw, 13-09-1919.

*Transparente de Croncels.
Foto Marianne van Lienden.*

Winterjan of Kleipeer. Foto Marianne van Lienden.

Tekst bij coverfoto Pomospoost

Het in 2021 begonnen onderzoek aan het DNA van de appel (*Malus domestica* Borkh.) begint zijn eerste vruchten af te werpen. Vooral de verwantschap tussen appelrassen is in veel gevallen duidelijker geworden, bijvoorbeeld de afstamming van de Peperappel is nu bekend. Beide ouders zijn renetten. De ene ouder heeft bij de National Fruit Collection (NFC) in Brogdale (GB) de voorkeursnaam Nonpareil. In de lijst met tientallen synoniemen van Nonpareil komt onder andere de naam Reinette Verte voor. J.H. Knoop, met wie de Nederlandse pomologie is begonnen, noemt in het register van zijn "Pomologia" (1758) een Nonpareille en verwijst daar naar Reinette, waar hij zowel Reinette non pareille met het synoniem Pomme non pareille noemt, als Reinette verte (gespeld als Reinette verde), met de synoniemen Groene renet en Groene Fransche Renet.

Volgens de NFC is Nonpareil, ouder 1 van de Peperappel, eeuwenoud en vermoedelijk van Franse afkomst. Hij werd halverwege de 16e eeuw in Engeland geïntroduceerd. Vruchten hebben groenachtig wit, fijn gestructureerd, sappig vruchtvlees met een licht zure en aangenaam aromatische smaak. Deze beschrijving en de foto van Nonpareil (zie hiervoor de website van het NFC) komen op het eerste gezicht overeen met de Peperappel.

De andere ouder is Reinette des Carmes, die beschreven wordt door André Leroy in zijn Dictionnaire de Pomologie. Tome IV, No. 382, p. 641-643.

Begin oktober 2017 had de Peperappel in de Nederlandse appelgenenbank van het Centrum voor Genetische bronnen Nederland (CGN) in Randwijk groenig vruchtvlees, was hij aromatisch en smaakte hij lichtzuur. Omdat er toen slechts één vrucht voorhanden was, kon hij helaas niet getest worden op bewaarbaarheid.

Dit ras is zo zeldzaam dat het in niet meer dan twee Nederlandse collecties aanwezig is (voor zover wij bij het Nederlands Fruitnetwerk (NFN) weten): alleen in Randwijk en bij de POMologische Vereniging Noord-Holland.

Foto cover: Marianne van Lienden.

De Peperappel heeft groenig vruchtvlees.

De Peperappel heeft de lichtzure smaak en het aromatische van Nonpareil.

Carmeliter Reinette, synoniem van Reinette des Carmes. Afbeelding bij W. Lauche, Deutsche Pomologie.

Nonpareil. Bron: website NFC.

De Peperappel heeft de bruinrode blos en de grijze lenticellen van de Carmeliter Reinette.

Kijk op de boom

Ruim niet al het valfruit op

Vaak wordt aangeraden het valfruit – gevallen fruit – in de boomgaard op te ruimen, onder andere vanwege moniliabesmetting. Daar valt een kanttekening bij te plaatsen. Oude boomgaarden zijn niet alleen belangrijk voor ons en voor bijen, zweefvliegen en hommels vanwege de bestuiving, maar ook om het valfruit. Zoals bekend rijpt fruit in verschillende periodes. Er is vroeg, middelvroeg en laat fruit. Zeker na een periode van droogte waarin fruitbomen het niet gemakkelijk hebben, laten zij vaak fruit vallen. Pruimen vergaan het snelst als ze van de boom gevallen zijn. Handperen en zomerappels verrotten ook snel, maar bij stoofperen en moesappels gaat dit proces langzamer. Fruit is sneller verrot dan vruchten en noten van inheemse bomen en struiken, zoals vlierbessen, walnoten, kastanjes en beuken. Als je valfruit niet opruimt, kan het in de boomgaard een 'levendige' bedoening worden. Allerlei algemene en bedreigde soorten vlinders, vogels en zoogdieren, profiteren ervan. Dagvlinders, zoals atalanta, dagpauwoog en bont zandoogje, komen het meest op valfruit af, vooral met mooi weer als het warm genoeg is, er niet te harde wind staat en de zon schijnt. De zandoogjes hebben energie nodig voor het spel van de liefde, de atalanta doet extra energie op voor zijn tocht naar het zuiden en de dagpauwoog heeft extra energie nodig om als volwassen dier te kunnen overwinteren. Merel, spreeuw en grote lijster lusten ook best een stukje fruit en zijn niet kieskeurig wat betreft het uiterlijk van het fruit. Muizen en ratten zijn misschien minder graag geziene gasten in de boomgaard, maar vleurmuizen, konijnen, spitsmuizen, eikelmuizen, egels, dassen en mollen zijn al heel wat meer aibaar, hoewel vooral de mol vaak verjaagd wordt. Mollen zijn bijzonder nuttig: naast regenwormen (die we het liefst zouden houden) eet een mol ook minder favoriete dieren, zoals slakken en larven van (schadelijke) insecten. Valfruit kan laat in het seizoen ook een belangrijke bijdrage leveren voor de overwintering van kramsvogel, koperwiek en pestvogels.

Jan Veel

Bron:
Onder andere www.natuurrijklimborg.nl/factsheet

Valfruit met bont zandoogje en wespen.

Vraag

Hoe krijgen we extra grote vruchten?

Antwoord

Een paar aardige liefhebberskunstjes, te doen voor iedereen, die in zijn tuintje een appel- of perenboom heeft, al is het maar met een enkele vrucht.

Het eerste is een flinke vrucht aan de boom in een fles met een bodempje water te hangen, wat men met behulp van een stopfles heel aardig kan bereiken. Men plaatst de fles op een paaltje met een plank, of hangt ze aan een tak ergens op. Ze wordt deels gevuld, zodat de vrucht in de fles juist boven en niet in het vocht komt te hangen. Mocht 't water verdampen, zoo is geregeld bijvullen nodig. Door de vochtige omgeving zwelt de vrucht aanmerkelijk.

't Valt altijd op, hoe vruchten onder of achter 't blad verscholen, vrij wat groter en blanker zijn dan andere, die aan 't volle zonlicht blootgesteld zijn. Dat is een vingerwijzing, om de vruchten zooveel mogelijk achter de bladeren te houden of ze in zakjes te doen, waardoor wel licht maar geen zonnestraal ze bereiken kan. Besproei bovendien de bomen op warme dagen tegen den avond met fris water, waardoor de poriën zoowel van de vruchten als van de bladeren openblijven en dus geregeld in staat zijn, om hunne functies naar behoren te verrichten. Houd daarbij den grond onder de bomen geregeld los, waardoor 't uitdrogen niet alleen tegengegaan wordt, maar ook de lucht beter den bodem indringen kan.

En ten slotte is 't niet onaardig, de steel der vrucht met de naast bijstaande scheuten te laten vergroeien. Bij appels gaat zulks moeilijk; bij peren, vooral bij niet te kortstelige, gaat het vrij goed. Men past dan een soort van „plakken” toe. Zoowel van de steel der vrucht als van de scheut neemt men met een scherp mesje over een lengte van ruim een vingerbreed een schilfertje hout en schors weg en bindt de wonden tegen elkaar, zoo, dat ze goed sluiten. Nu vergroeit de scheut met den steel, waardoor de vrucht vrij wat meer voedsel krijgt. Een paar bladeren boven de vergroeiing wordt het kopje van de scheut afgeneepen; anders zou dit zich te veel toe-eigenen.

Het is slechts „Spielerei”, maar voor een liefhebber van „mooi fruit” is het best te proberen en de resultaten blijven niet uit.

Bron:

Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche courant, 23-09-1907.

Atlantic Giant Pumpkin World Record Dill's Variety bin328. Foto Amazon.com.

Tussendoor

Verlag van het minisymposium van Normec Foodcare over de kwaliteit van blauwe bessen

In 100 jaar evolueerde de blauwe bes van lokale bospluk tot mondiaal zachtfruit en trendsetter.

Normec Foodcare, specialist in voedselkwaliteit en -veiligheid, organiseerde op 25 juni 2021 een Engelstalig webinar (dit woord is een samenvoeging van web en seminar, red). Het is een evenement op internet waarbij alleen een online publiek aanwezig is. Na een minisymposium over de kwaliteit van aardbeien waren deze keer de blauwe bessen aan de beurt.

Wat is Normec Foodcare?

Normec Foodcare is gespecialiseerd in kwaliteitsbewaking bij verse etenswaren, kwaliteitsmonitoring in de supermarkten, winkelininspectie, vergelijking van rassen, sensorisch onderzoek, het werken met consumentenpanels, testen van het uitstalleven (de periode dat de vrucht zijn kwaliteit (innerlijk en uiterlijk) behoudt na verkoop, VT) en kwaliteitsinspecties. Verder doet het bedrijf aan training en opleiding en bezit het laboratoria in Nederland, Duitsland en Zweden.

Het aandeel blauwe bessen is het snelst groeiende in het versproductensegment. De blauwe bes is ook het meest verkochte zachtfruit. De gemiddelde Europeaan at in 2019 12,6 kg bananen en 1,64 kg aardbeien. In datzelfde jaar at hij 258 gram blauwe bessen, een stijging van 25% ten opzichte van de periode 2016-2018! Er is een trend om grotere verpakkingen kleinfruit te kopen.

Hans Liekens van Fall Creek gaf uitleg over Sekoya (Fall Creek, USA), een bedrijf dat telers helpt om het hele jaar door knapperige, smaakvolle blauwe bessen te leveren, bijvoorbeeld door het verbouwen van 'Sekoya Pop (TM)', 'Sekoya Beauty (TM)', 'Sekoya Crunch(TM)' en 'Sekoya Grande (TM)'.

De omzet van de blauwe bes blijft stijgen door de gezondheidseffecten, het grote vertrouwen in het product, het beantwoorden van verwachtingen, weinig uitval en de ruime beschikbaarheid (het aanbod). De vervolgaankoop gebeurt door de uitstekende smaak en knapperigheid. Bij een teleurstellende aankoop haakt 32% van de consumenten af en wacht men gemiddeld tien weken tot een nieuwe aankoop wordt gedaan.

De volgende kwaliteitsfactoren spelen een rol, in volgorde van belangrijkheid: juiste raskeuze, plantkwaliteit, teeltkennis, plukdatum, koeling en koelketen. Het concurrerende snoepgoed heeft deze problemen niet. 80% van de oude, Europese rassen heeft een hoge koudebehoefte, is te zacht, te zuur en beschimmelt snel. De oplossing hiervoor wordt gezocht in rasrenovatie en nieuwe aanplantingen. De kwaliteit (onder meer voldoende knapperigheid) speelt een grote rol, bijvoorbeeld bij Driscoll's 'Maravilla' framboos. Te zachte vruchten geven veel uitval en teleurgestelde klanten die geen herhalingsaankopen doen. Knapperige vruchten krijgen recent meer aandacht. Het biosegment breidt uit. De creativiteit in de verpakkingwijzen is groot.

Teus Luijendijk van Groen Agro Control besprak enkele chemische kenmerken van de vruchten. Vitamine K (vergelijkende waarden uitgedrukt in

Kenmerk	blauwe bosbes	blauwe bes (trosbosbes)
Naamgeving	Vaccinium myrtillus	V. corymbosum
Engelse naam	Bilberry	Blueberry
Oorsprong	Europa	Noord-Amerika
Huidige teelt	bospluk in Centraal en Oost-Europa	beroeps- en liefhebbersteelt
Dracht	verspreid	In lange trossen
Groei	matig, beperkt	sterke groei
Smaak	volle smaak, aroma	bij rijpheid smaak met "bite"
Sapkleur	dieppaars	helder, kleurloos
Besgrootte ø	0,5 - 1 cm	1 - 2,5 cm

µg/100 g): boerenkool: 817, spinazie: 387, broccoli: 156, erwt: 36, blauwe bes: 19,3, appel: 3, banaan: 0,3 en sinaasappel: 0,1.

Vitamine C mg/100 g: guave 220, braam:150, kiwi: 65, aardbei: 64, papaja: 55, sinaasappel 50, pomelo: 45, citroen: 45, kruisbes: 30 mandarijn: 30 en blauwe bes: 13.

Recent krijgt de anthocyanine aandacht: deze stof bepaalt de kleur, is pH-gevoelig, antioxidant, ontstekingsremmend, anti-obesitas, neuro-beschermend. De labo- en de praktijkresultaten verschillen echter! Anthocyaninehoeveelheden mg/100 g: bosbes: 460, blauwe bes: 85-530, rabarber: tot 200, braam: 82-180, kers: 350-450 en aardbei: 13-36.

De smaak is complex, maar belangrijk. Er zijn honderd vluchtige organische verbindingen (voc). Vele factoren hebben een invloed: niet-voc, de textuur, de omgeving, het ras enzovoort. De positieve moleculen zijn beta-carophyllene oxide, 2-heptanone, 2-undecanone en 3-methyl-1-butanol. De negatieve moleculen zijn linalol, 1-8-cieole en E-2-hexamal. Kortom, blauwe bessen hebben een hoog anti-oxidantpotentieel en zijn complex wat hun smaakpatronen en chemische eigenschappen betreft. Zaken die voor de veredeling gebruikt zouden kunnen worden, al is dat wel een moeizame opdracht.

Telers hopen ook aan de groeiende vraag te kunnen voldoen en de markt het hele jaar door te kunnen bedienen door te diversificeren naar koudebehoefte van de verschillende variëteiten. Peter van der Veeke

van Normec Foodcare onderscheidt vier graden van koudebehoefte:

1. Hoge koudebehoefte: aanpassing aan zeer koude winters, tot -20°C, de groei gebeurt in de warmste maanden, de productie begint na twee jaar, bijvoorbeeld 'Duke', 'Aurora', 'Valor' en 'Last Call'.

2. Gemiddelde koudebehoefte: aangepast voor koude en milde winters, meestal bloeien de planten laat, de productie start na twee jaar, bijvoorbeeld: 'Legacy', 'Blue Ribbon' en 'Top Shelf'.

3. Lage koudebehoefte: milde winters, de plant verdraagt geen vorst, groeit het hele jaar door, productie na één jaar, bijvoorbeeld 'Star', 'Suzi Blue' en 'Ventura'.

4. Geen koudebehoefte: in gebieden met constante temperatuur, zonder seizoenschommelingen, constante bloemaanleg, productie na één jaar, bijvoorbeeld 'Atlas', 'Jupiter' en 'Bianca'.

De volgende teeltproblemen komen veel voor: taksterfte, botrytis, anthracnose, verdroogd bloemkroontje op de bes, interne glazigheid en lage-temperatuurbederf (LTB).

Karin Goree van Normec Foodcare ging in op het onderzoek naar de klantwaardering voor blauwe bessen. Wat vinden klanten belangrijk? 1. De kwaliteit (35%): uiterlijk, smaak, grootte en vorm. 2. Het sortiment aan blauwe bessen (24 %). 3. De presentatie van het product (10 %). 4. Prijs en promotie (4 %). 5 en 6 Beschikbaarheid en aanbod niveau (2 %). 7. Milieueffect (1 %). De verschillen tussen Nederland en Duitsland zijn erg klein. Er zijn ook gebreken, zoals te zachte bessen (13 %), bederf (1,7 %) en een verdroogd bloemkroontje. 33 % was tevreden over

de smaak en 1,1 % was zelfs verrukt ("wow"), 33 % vond de bes mooi, 25 % zacht/melig en 20 % te zuur. De textuur heeft een grote invloed op de smaaktest. Van de blauwe bessen die hoog door de consument gewaardeerd werden, was 28% afkomstig uit Zuid-Afrika. Karin Goree schrijft deze hoge score toe aan de juiste raskeuze en een goede teelttechniek (28 %). Enkele tips voor verdere verbetering: goede samenwerking over de hele keten, data actief gebruiken, naar de klant luisteren, begrijpen dat vele externe factoren de kwaliteit beïnvloeden en in welk onderdeel van de keten iets fout gaat.

Jelger de Vriend van Normec Foodcare gaf antwoord op de vraag hoe de consumptie kan stijgen, namelijk door een betere smaak en een grotere betrouwbaarheid. Enkele suggesties:

Metten: de kwaliteit voor de consument start in de supermarktschappen. Kijk niet als expert, maar als koper naar de kwaliteit.

Begrijpen: leer van de gevolgen van de keuzes van de producent, vergelijk de rassen, de oorsprong, de teelttechniek; kennis en opleiding zijn belangrijk.

Verbeteringen: door actie, betere en duidelijke richtlijnen in de keten en samenwerking.

Toekomst: meer verwondering ("wow") geeft meer consumptie.

Vincent Turkelboom, 15/07/21

Bron:

Mini symposium on blueberry quality (fresh-plaza.com)

Blauwe bessen.

Vraag & antwoord

Advies uit 1912 voor de aanleg van een boomgaard op veenkoloniale grond in Groningen

Vraag

Ik wens een boomgaard aan te leggen en heb daarvoor beschikbaar een strook grond, breed 12 en lang 50 meter. Het is veenkoloniale grond met als bovenlaag teelaarde van ongeveer 50 centimeter en daaronder veen. Welke appel- en peersoorten dien ik te nemen om zeker te zijn soorten te krijgen die marktwaarde bezitten en op deze bodem willen tieren? Wat is het beste, stambomen of struiken (laagstammen) te nemen?

Antwoord

Uwe vraag is moeilijk te beantwoorden. Waar de vakmannen geen overeenstemmend antwoord nog kunnen geven, wanneer gevraagd wordt naar geschikte soorten vruchtbomen voor bepaalde grondsoorten, daar durven ook wij het niet. In de vakbladen voor Tuinbouw is op dit ogenblik, zeer toevallig, de vraag aan de orde: welke appel- en peersoorten voor bepaalde landstroken moeten worden aanbevolen. Maar de tot dusverre ingekomen antwoorden brengen ons nog niet veel nader tot de gewenste oplossing. En de praktijk heeft doen zien, dat een en dezelfde soort vruchtboom in de tuin van A goed groeit, goede vruchten geeft, en in den tuin van B, zijn buurman, niet vooruit wil, ja langzaam schijnt weg te kwijnen. Onderzoeking heeft alleen dit bevestigd, dat de structuur van den ondergrond van grote invloed is op den groei en de vruchtbaarheid der ooftbomen. Maar men is nog niet zoo ver, dat met zekerheid kan worden vastgesteld welke samenstelling van den ondergrond de beste is. Bij het roeien van jonge bomen, die zeer goed in 't gewas waren, bleek dat bomen, die geworteld hadden in de veenlaag, even gezond waren als andere bomen, die alleen in de bovenlaag hadden geworteld, terwijl op ander terrein, waar de bomen niet in de veenlaag waren gedrongen, deze toch schijnbaar kwijnen. De geleerden zijn het in dezen nog niet eens, of liever de oplossing van deze gewichtige factor is nog niet gevonden. Wat wij wel durven aanraden is: neem soorten die niet erg aan kanker onderhevig zijn, en ga bij uwe keuze bij een kweker, wiens grond ge kunt rekenen in overeenstemming te zijn met uw eigen grond. Neem bij voorkeur bomen, die op zaailing zijn veredeld. Bij hoog- en halfstammen veredelt men op zaailing en bij struikvorm nogal eens op kwee en zwakkere onderstam. En volgens onze mening zijn bomen en struiken, veredeld op zaalingen voor onze veenkoloniale bodem aan te bevelen. Of ge stambomen of struiken moet nemen hangt geheel af van het doel waarvoor ge uw boomgaard aanleggen wilt. Hoog- en halfstamvruchtbomen kunnen wel 60 en meer jaren vrucht geven, maar ze moeten nogal enige jaren hebben gestaan, vóór ze enige oogst van betekenis geven. Ze behoeven minstens 10 of 12 meter onderlinge afstand. Struiken dragen eerder, maar de kroon wordt niet zo groot, zodat ze op een onderlinge afstand van 4 meter voor peren en 5 en 6 meter voor appelstruiken kunnen geplant worden. Struiken worden gewoonlijk niet langer geduld dan 20 tot 25 jaren. Dan is de vruchtzetting al zoo teruggelopen dat ze de plaats gewoonlijk niet meer waard zijn. Boomgaarden worden ook wel aangelegd en beplant met hoogstammen en

Veendammer Glorie.

daartussen dan struiken. Deze geven eerder vrucht, en wanneer de hoogstambomen de gehele ruimte voor hun kroon nodig hebben, worden de struiken opgeruimd.

Omtrent de keus der soorten wensen wij erop te wijzen dat de Groninger Kroon, Oranje Reinette, Goud Reinette, Pippeling, Cox Pomona en Bellefleur appels voor onze bodem wel geschikte soorten zijn. Er zijn echter wel veel meer zeer goede.

Voor peersoorten bevelen wij die soorten aan die in den herfst te gebruiken zijn (tafelperen) als Jut, Williams en Bon Louise d'Avranches. Voor stoofpeer de Pondspeer (Catillac), Gieser Williams en Harm Harkes (Noordelijke stoofpeer). Overleg overigens met den leverancier uwer keuze. Overleg ook met hem de plaatsing der bomen, maar plant ze niet te dicht. Wij gaven u de maten, ge moogt u daaraan gerust houden.

Uit: Nieuwe Veendammer courant, 13-11-1912.

Vraag

Welke appelrassen zijn bruikbaar voor het maken van cider?

Antwoord

In principe zijn alle appels te gebruiken. Maar om een lekkere cider te maken is meestal een combinatie van appelrassen nodig. Drie bestanddelen uit de appel zijn van belang: het zuur-, het suiker- en het tanninegehalte. Met tannine worden bitterstoffen bedoeld. Men kan aan de hand van deze componenten appelrassen onderscheiden die overwegend zoet, zuur, zoetzuur of bitter zijn. Bij het bereiden van cider worden appels vaak met elkaar vermengd, naar gelang deze vier smaken domineren. Waarbij het zuur voor de frisheid, bitter voor de bite en het zoet voor de mildheid en de gisting tot alcohol zorgen. Het belangrijkste is de juiste verhouding van zure, zoete en bittere soorten. Die ligt in het buitenland vaak rond de 40-30-30% en dit zorgt voor de kenmerkende smaak.

In Frankrijk, Duitsland en Engeland gebruikt men voor het tannine typische ciderappels die flink wat bitterstoffen bevatten. Nederland heeft geen cidertraditie en er worden dan ook geen specifieke Nederlandse ciderappels met deze benodigde bitterstoffen geteeld. Een probleem bij ons is ook dat er vrijwel geen buitenlandse ciderappels te verkrijgen zijn die de gewenste tannines bevatten, zoals de typische cider- en mostappels uit bovengenoemde landen. Er zijn toch enkele oplossingen, bijvoorbeeld om eerst zakjes zwarte thee in het geperste appelsap te laten trekken om meer tannine te krijgen. Ook kan tanninepoeder toegevoegd worden (zie verkoopadressen op internet) of de bladeren van sommige planten of druivenschillen kunnen een tijdje mee trekken.

Bruikbare appelrassen

Alle appelrassen zijn bruikbaar, al zijn de meest aromatische rassen aan te bevelen. Typische moesappels (die veel zuur bevatten, zoals Bramley's Seedling) moeten gecombineerd worden met zoete appels die veel suikers bevatten. Cider van enkel zoete appels stelt teleur, omdat die een flauwe drank opleveren. Vroeger was cider in Vlaanderen al gewild, in tegenstelling tot bij ons. Een oude combinatie van regionale Vlaamse zoetzure appelrassen voor het maken van cider was 30 kilo Marie Joseph d'Othée (synoniem IJzerappel), 20 kilo Keuleman en 10 kilo Sterappel. Bruikbare appels waarvan op zich al cider gemaakt kan worden zijn er veel, zie onderstaande lijst, maar de lekkerste cider komt van een combinatie van appels. Wel geven reinettesoorten, zoals onze goudrenet, een door velen gewaardeerd bijzonder aroma, dat de moderne rassen missen.

Als je zelf cider wilt maken is het een kwestie van appelrassen combineren en proeven wat het oplevert. Gewoon proberen.

Overzicht van de smaakwaliteit van appels voor cider

Zeer aromatische appels

Alkmene, Ananasreinette, Blenheim, Canadareinette (Blanke en Grijsje), Cox's Orange Pippin, Danziger Kantappel, Fiesta, Gravensteiner, Holsteiner Cox, Ingrid Marie, James Grieve, Jonagold, Karmijn de Sonnaville, Kasseler Reinette, Laxton's Superb, Notaris, Princesse Noble, Reinette de Chêne, Reinette de Coulon, Ribston Pippin, Schone van Boskoop (Goudrenet), Transparente de Croncels, Von Zuccalmaglios Renette, Witte Winter Calville, Yellow Bellflower, Zabergau Reinette.

Evenwichtig zoetzure appels

Allington Pippin, Baumanns Reinette, Beauty of Bath, Bellefleuren (met name de Brabantse, de Dubbele en de Franse,) Benoni, Elstar, Gascoyne's Scarlet, Glorie van Holland, Golden Delicious, Goldpearmain (King of the Pippins), Granny Smith, Groninger Kroon, Jonathan, Lombarts Calville, Lunterse Pippeling, Marie Joseph d'Othee (IJzerappel), May Queen, Mutsu, Oldenburg, Present van Engeland, Rode Herfst Calville, Schöner von Nordhausen, Sterappel.

Appels met relatief veel zuren

Antonowka, Bismarck, Bramley's Seedling, Champagnereinet, Charlamovsky, Cellini, Cox Pomona, Engelse Bellefleur (Koningszuur), Golden Noble, Gronsvelder Klumpke, Jacques Lebel, Keswick Codlin, Keuleman, Lane's Prince Albert, Lemoen, Manks Codlin, Ontario, Oranje Reinette, Peasgood Nonsuch, Present van Engeland, Royal Jubilee, Queen, Yellow Transparent, Zigeunerin, Zure Grauwe Reinette.

Appels met relatief veel suiker

Berner Rosenapfel, Braeburn, Court Pendu, Delcorf, Fuji, Gala, Gloria Mundi, Idared, Junami, Lobo, Macoun, Pink Lady, Red Delicious, Rogers Mc Intosh, Spartan, Starking, Wellant.

Jan Veel

Kersen Gebruik en toepassing

Het doel is gebruik te maken van de vruchten van het seizoen, kijken naar de bomen en recepten van de vruchten erbij geven. In dit blad begin ik met kersen.

Een schilderij van Frans de Beul (Dendermonde 1849-1919 Brussel). Foto Simonis en de Wit Bunnik.

De kers

De kers is een kleine, bolvormige vrucht die meestal een steen (pit) bevat. Technisch is het een steenvrucht van het geslacht *Prunus* (subgroep *Cerasus*). De krieb is een zure kers, een *Prunus*-variant. Beide behoren tot de rozenfamilie (*Rosaceae*). Alle krieben zijn dus per definitie kersen, maar niet alle kersen zijn ook krieben. Ook is er een witte kers: de witbuik.

Over de geschiedenis van de kers is vrijwel niets bekend. De kers stamt waarschijnlijk uit Zuidoost-Europa en West-Azië. Helemaal vast staat deze herkomst niet. In Limburg komt een wilde variant van de zoete kers voor, de boskrieb of boskers. Kersen zijn in het Westen bekend geworden nadat ze door de Romein Lucius

Licinius Lucullus meegebracht waren vanuit Kerasunta in de Pontus (Noordoost-Anatolië), rond het jaar 70 v.Chr.

Kersenteelt

Kersen worden verdeeld in twee verschillende botanische soorten, de zoete kers (*Prunus avium*) en de zure kers (*Prunus cerasus*). De zoete kers is genetisch diploïde. In België wordt de zure kers 'krieb' genoemd. De zure kers is genetisch tetraploïde. De zoete kers wordt voornamelijk vers geconsumeerd en de zure kers wordt voor industriële verwerking gebruikt.

Vroeger werd de kers in vrij grote hoeveelheden ook in noordelijker streken geteeld, onder andere in Nederland in de Betuwe. Deze noordelijke teelt is na de Tweede Wereldoorlog sterk afgenomen. De zeer groot wordende bomen en de daarmee samenhangende arbeidsintensiviteit (oogstwerkzaamheden en bescherming tegen vogels) waren daarvan de belangrijkste oorzaak. Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw is de teelt echter weer in opmars als gevolg van de komst van nieuwe grootvruchtige rassen en vooral omdat de omvang van de bomen door het gebruik van nieuwe, zwakker groeiende onderstammen beter

in toom kan worden gehouden. Daardoor komen de bomen eerder in productie, wordt het oogsten minder arbeidsintensief en is het eenvoudiger om vogelwrende netten aan te brengen.

Gebruik

Kersen worden veelal uit de hand gegeten. Daarover gaat het spreekwoord "Met hoge heren is het kwaad kerseneten". De herkomst ervan is niet bekend, maar de uitdrukking komt al voor in het middeleeuwse Latijn: "Cum dominis edere debes omnino carere cerusa, peiora dant et comedunt meliora", vertaling: "Met hoge heren moet je volstrekt geen kersen willen eten, zij geven de slechtste weg en werken de beste zelf naar binnen". Het Middelnederlands kende de variant "Tis quaet met heeren criecken eten".

Verder wordt de kers gebruikt voor het maken van jam, kersen op sap, vlaai en distillaat, de befaamde kirsch.

Kersenvlaai uit de fabriek

Vroeger werd in de kersentijd vlaai gemaakt met weinig en simpele ingrediënten. De populairste vlaai is nu de vlaai van de HEMA. Laten we eens kijken welke ingrediënten deze vlaai bevat.

Kersenvlaai van de HEMA.

Ingrediëntendeclaratie

Water, 19% kers, suiker, tarwebloem, gemodificeerd aardappelzetmeel, gemodificeerd wax mais, zetmeel, palmolie ongehard, palmvet ongehard, dextrose, glucosestroop, weipoeder (melk), magere melkpoeder, gist, rijsmiddelen E450, E500, tarwezetmeel, raapzaadolie ongehard, zout, roomboter, maïszetmeel, emulgatoren E471, E339, E322(soja), verdikkingsmiddel E466, kaneel, eigeel, geleermiddel E440, zuurteregelaar E263, voedingszuren E330, E327, zuurdesem extract, melkeiwit, melverbeteraars E300, E920, ei, aroma, magere melk, conserveermiddel E202, abrikoos, natuurlijk aroma, Citroensap uit concentraat, kleurstof E160a, doperwteneiwit.

Let wel: elk ingrediënt bestaat ook weer uit de nodige componenten. Met een beetje calculeren kom je boven de honderd ingrediënten uit en vijftig industriële bewerkingen.

Hieronder geef ik de volgende varianten.

Makkelijke kersenvlaai

Bereiding

We nemen een vlaai bodem van een of andere grootgrutter en een pot kersen op sap. Doe de kersen in de pan en warm ze op. Voeg er allesbinder of tapioca aan toe tot het sap niet meer van de lepel loopt. Laat iets afkoelen. Giet de kersen op de vlaai en laat alles afkoelen. Garneer de vlaai met een beetje slagroom (uit een spuitbus).

Ingrediënten van de Jumbo vlaai bodem

Suiker, tarwebloem, scharreleieren, water, tarwezetmeel, rijsmiddelen: difosfaten, natriumfosfaten, calciumcarbonaten, calciumsulfaten, glucose-fructosestroop, bevochtigingsmiddel: sorbitol, emulgator: mono- en diglyceriden van vetzuren, aroma's, zuurteregelaar: natriumacetaat, zout.

Ingrediënten van de kersen op sap: kers, water, suiker.

Authentieke kersenvlaai

Onderstaand een ouderwets recept voor het bakken van brood. Het komt uit "Ik kan koken", verschenen in 1955. Ik laat hier zien dat we toen nog een recept hadden voor gebruik van de restwarmte van de oven, nadat we zelf brood hadden gebakken en altijd de valkersen of de uitgesorteerde kersen gebruikten, zoals mij verteld werd. Later zijn velen overgeschakeld naar een bijna volledig chemisch product.

Brooddeeg

Ingrediënten: bloem, water, gist, kersen, suiker.

Bereiding

Neem van het brooddeeg 250 gram, rol dit uit en vul het met halve kersen en enige hoeveelheid suiker of honing naar gelieve. Afbakken na het brood.

Zure kers (*Prunus cerasus*). Foto Bert Koppe Fotografie.

De moraal

Naast de teloorgang van de kersenboomgaarden is ook de kunst van gewoon zelf dingen maken verdwenen. De recepten van banketbakkers op Google staan ook vol met ingrediënten. In elk huis is een keuken en een hoeveelheid machines waar in 1950 een dorpsbakker niet van kon dromen, want hij wist niet eens dat zo iets kon. De NPV zet zich in voor het behoud van de oude fruitrassen. Laat ons ook eens proberen om te gaan met fruit als een grondstof voor ons dagelijks voedsel. De fruitbomen zijn uit onze tuinen verdwenen en er zijn coniferen voor terug geplaatst. Ons eten komt uit een chemische fabriek en herinnert alleen nog maar op het etiket aan voedsel. Probeer zelf eens iets met fruit te koken of bakken en geef je mening, dan wel laat ons samen koken.

Gijs Perenboom (naam bekend bij de redactie)

Bronnen

Sarels van Rijn, P.J. "Ik kan koken". Uitgeverij Sijthoff, Leiden 1955, 654 pp. Wikipedia.

Clafoutis met kersen (met dit recept hebt u altijd succes. De redactie.)

Clafoutis een gerecht uit de Franse keuken en wordt traditioneel gemaakt met kersen. Voor dit recept kun je verse kersen gebruiken, maar ook ontpitte kersen uit de diepvries kun je er heel goed voor gebruiken. Gebruik liever geen kersen op sap uit blik of pot, die zijn erg vochtig. De basis voor dit clafoutis recept heeft Rutger ook gebruikt voor de mini-clafoutis in Het makkelijke bakboek, met dank aan Mari Maris! Rutger gebruikt voor deze grote clafoutis kersen, maar je kunt ook clafoutis maken met ander fruit, zoals frambozen, bramen, stukjes perzik of abrikoos. Dit recept is gedacht voor 6-8 personen.

Wat heb je nodig?

Voor de clafoutis

- > ½ vanillestokje
- > 250 ml melk
- > 25 gr boter
- > 80 gr bloem
- > 75 gr suiker
- > snuf zout
- > 3 eieren (op kamertemperatuur)
- > 400-500 gr kersen, ontpit, vers of diepvries

Verder nodig

- > boter, om in te vetten
- > poedersuiker, om te bestuiven
- > 100 gr crème fraîche

Clafoutis recept

Snijdt het vanillestokje doormidden en schraap het merg eruit. Doe het merg samen met het stokje en de melk in een steelpan en breng dit aan de kook. Haal de pan van het vuur als de melk kookt en voeg de boter toe. Laat deze smelten in de melk en laat alles vervolgens afkoelen tot lauwwarm.

Verwarm de oven voor op 180 °C. Vet een lage taartvorm met een doorsnede van ongeveer 26 centimeter in met boter.

Doe de bloem, suiker en het zout in een kom en meng deze. Voeg de eieren toe en klop deze door de bloem. Verwijder het vanillestokje uit de afgekoelde melk en voeg de melk al kloppend toe aan het beslag. Mix het beslag tot er geen klontjes meer inzitten, dit gaat het makkelijkst met een (hand)mixer met garde(s) of een garde.

Leg de kersen in de ingevette taartvorm. Schenk er vervolgens het beslag op, tot de kersen bijna helemaal bedekt zijn. Bak de kersen clafoutis 40-50 minuten, tot deze gesouffleerd en licht goudbruin is. Serveer de clafoutis direct, bestrooid met poedersuiker en met een klodder crème fraîche.

Bron: <https://rutgerbakt.nl/dessert-recepten/clafoutis-met-kersen/>

VRUCHTBOMEN EN KLEINFRUIT

Biologisch - dynamische
KWEKERIJ
DE VROLIJKE NOOT

Oosterbutenweg 2
8251 GH Wapserveen
tel. 0521 - 321 580
www.devrolijkenoot.nl

NL_BIO-01
skal 6148

verkoop van november tot mei
op vrijdag en zaterdag van 9:00 tot 17:00 uur.
Overige dagen op afspraak

Roel Huistra ecologisch hovenier

**aanleg en onderhoud van
boomgaarden en boerenerven**
Zeerijp (GR) 06-13505045
rmhuistra@gmail.com

Goud voor groen

- 🍏 Tuinontwerp
- 🍏 Tuinaanleg
- 🍏 Bestrating
- 🍏 Tuinonderhoud
- 🍏 Boomverzorging
- 🍏 Vijveraanleg
- 🍏 Houtbouw

VRUCHTBOOMKWEKERIJ HOVENIERSBEDRIJF AUKE KLEEFSTRA

- grootste sortiment vruchtbomen van Nederland
- alles voor uw eetbare tuin
- projecten stadslandbouw en -boomgaarden
- vakkundig advies, aanplant en snoeiwerk

Bezoekadressen:

Fryslân:
Boskwei 3 (Bosweg)
9262 SX Sumar

Zuid-Holland:
Floreslaan 3
3131 NA Vlaardingen

Voor openingstijden en meer informatie:

WWW.VRUCHTBOOM.NL

**Boomkwekerij
ten Elsen**

Wij kweken duurzaam met
milieukeur en onder skal

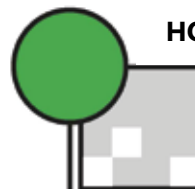

Gespecialiseerd in:

- > Vele soorten fruitbomen
- > Erf- en landschapsbeplanting
- > Aanleg en onderhoud van boomgaarden en landschapstuinen

Bezoek www.tenelsen.nl
voor meer informatie

Kempersdijk 50, 7161 RG Neede
0545 - 293 065 / 0612 - 239 168
info@tenelsen.nl
www.tenelsen.nl

HOVENIERS & BESTRATINGSBEDRIJF

H.W. Mollema BV

Tel. 0598 431135

www.hwmollema.nl

NPV website

NPV op FaceBook